

ARVOT

Arvot ylösalaisin kuvataideteoksissa

Teokseni 3D-taidegalleriassa

Rahm Tiina

Opinnäytetyö

Kuvataiteen koulutus
Kuvataiteilija (AMK)

2020

Kuvataiteen koulutus
Kuvataiteilija (AMK)

Tekijä	Tiina Rahm	Vuosi	2020
Ohjaaja(t)	Eija Rajalin		
Työn nimi	Arvot – Arvot ylösalaisin kuvataideteoksissa		
Sivu- ja liitesivumäärä	41		

Arvot vaikuttavat kaikkialla kaiken aikaa. Ympäröivä yhteiskunta määrittelee sen, mitä arvostetaan. Arvokas koostuu varsinaisista arvoista, ihanteista, arvostuksista ja arvokkaista kokemuksista. Määrittelen arvokkaan käsitteet tarkemmin ja kerron, miten ne vaikuttavat yksilössä ja yhteiskunnassa. Lopputyössä selvitin, miten voi kuvata käänteistä arvomaailmaa kuvataiteessa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi köyhyyden kuvaamista tavoittelemisen arvoisena asiana. Kerroin yleisiä ihanteita ja arvostuksia myötäilevästä sekä haastavasta taiteesta. Tulkitsen Teemu Mäen, Kalervo Palsan ja Andrew Kong Knightin teoksia formalistisella ja semioottisella analyysillä.

Avaan lopputyöteostoni luomisprosessia sekä tulkitsen niitä myös formalismin ja semiotiikan avulla. Tutkimusotteeni oli laadullinen ja persoonallinen. Pyrin sillä kehittämään luovaa työskentelyä ja analysoimaan taiteellisia prosessejani. Lopputuloksena oli yksityisnäyttely, joka on esillä 3D-virtuaaligalleriassa omilla kotisivuillani osoitteessa tiinarahm.fi. Näyttely koostuu 11:sta teoksesta.

Arvoja voidaan esittää kuvataiteessa kolmella tavalla. Ensimmäiseksi voidaan kuvata omia arvoja, joihin yleisö enemmän tai vähemmän samaistuu. Toiseksi voidaan viedä arvostetulta asialta arvo tai arvostaa jotain arvotonta. Kolmas tapa on rikkoa omaa ja/tai muiden arvomaailmaa kuvaamalla jotain vastenmielistä. Näen, että arvot ovat avain ihmisen ongelmiin niin isossa mittakaavassa kuin henkilökohtaisellakin tasolla. Niissä täytyy tapahtua muutoksia, jotta välttyttäisiin ekokatastrofilta. Opinnäytetyön pyrkimyksenä oli informoida arvoista ja sitä kautta auttaa ihmisiä tiedostamaan omia arvojaan, jotka ovat kaikkien tekojen syy. Mikäli kulttuurit ja yhteiskunnat toteuttavat varsinaisia arvoja, ne kestävät. Pyrin omalla toiminnallani edistämään ympäristön suojelua sekä ihmisten ja eläinten oikeuksia. Nämä arvot näkyvät myös lopputyöteoksissa. Toinen tavoitteeni on kritisoida länsimaista elämäntapaa, joka riistää ympäristöä, eläimiä ja kehittymättömpiä maita. Kritiikkiä saavat myös taideinstituutiot.

Avainsanat
Muita tietoja

arvot, ihanteet, arvostus, digitaalinen taide
3D-taidegalleria (tiinarahm.fi/3dgallery)

School of Business and Arts
Degree Programme in Visual Arts
Bachelor of Culture and Arts

Author	Tiina Rahm	Year	2020
Supervisor	Eija Rajalin		
Subject of thesis	Values – Values Upside Down in Visual Artwork		
Number of pages	41		

Values affect everywhere all the time. They are the reason for all action. The surrounding society defines what is appreciated. The valuable consists of primary values, ideals, appreciations and valued experiences. The thesis defined those concepts more precisely and discussed how they affected an individual and at the society.

The research studied how a reverse value system can be illustrated on visual art. This means, for example, showing poverty for something people admire and seek. The creative process of the artwork was opened and formal and semiotic methods used to them. The research method was qualitative and personal. The end result was an art exhibition which can be seen at the website tiinarahm.fi.

Values can be represented on visual art in three ways. Firstly, man can describe own values and the public will more or less identify on them. Secondly, a person can take away the value of something commonly respected or appreciate something unworthy. Thirdly, a person can go against his/her own and/or other's values by describing something repulsive. Values are the key for solving different kinds of problems in a large scale and also at the personal level. Cultures and societies last if they implement the primary values. They must change so that eco-catastrophe is avoided.

Key words values, ideals, appreciations, digital art
Special remarks 3D-art gallery (tiinarahm.fi/3dgallery)

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUSMETODIT JA TAUSTA	6
3 ARVOJEN AVAAMINEN JA MÄÄRITTELY	7
3.1 Varsinaiset arvot	8
3.2 Ihanteet	9
3.3 Arvostukset	10
4 ARVOJEN MAAILMA JA YHTEISKUNTA	12
4.1 Ihanteita ja arvostuksia myötäilevä taide	13
4.2 Ihanteita ja arvostuksia haastava taide	15
4.2.1 Teemu Mäki – My Way, Work In Progress	15
4.2.2 Kalervo Palsa - Miehekkäät kuukautiset	17
4.2.3 Andrew Kong Knight - Trump Spewing Bullsh*t	19
5 LOPPUTYÖTEOKSET	22
5.1 Poor You	23
5.2 Sukupuutto	26
5.3 Pilluusio	31
5.4 Poikien leikit	32
POHDINTA	36
LÄHTEET	38

1 JOHDANTO

Kaikella tässä inhimillisessä todellisuudessa on jokin arvo ja sen pohjalta syntyy toiminta, kaikki teot (Purjo 2014, 11). Arvot ovat riisuttuina miellyttäviä tai epämiellyttäviä tunteita tai pelkkää kokemusta ilman tunnetta, joka suunnataan kohteeseen tai abstraktiin asiaan. Opinnäytetyöni kirjallinen osuus tutkii ja määrittelee arvoja. Opinnäytetyöteoksissa puolestaan käänän arvomaailmat vastakohdiksi ja kuvaan esimerkiksi köyhyyttä tavoittelemisen arvoisena asiana.

Valitsemani aihe koskettaa laajasti kaikkia ihmisiä itseasiassa kaiken aikaa. Opinnäytetyöni on suoraan yhteydessä kaikkeen inhimilliseen, ja siksi aihe koskettaa meitä kaikkia. Pyrin opinnäytteelläni auttamaan ihmisiä tiedostamaan paremmin kaikkea tekemistä ohjaavia omia arvojaan. Oma arvomaailmani näkyy opinnäytetyössäni, ja se saa näkyä. En kuitenkaan vaadi muiden ihmisten kannattavan sitä, vaan heidän omien arvojen tiedostaminen riittää. Päämääräni taiteilijana on edistää tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia, ympäristön suojelua ja eläinten oikeuksia. Nämä kaikki teemat ovat tärkeitä, ja kaikkia voidaan edistää samanaikaisesti. Kakkostavoitteenani on kritisoida erilaisia vallassa olevia tahoja. Näitä ovat länsimainen korkea elintaso, jonka hyvinvointi perustuu ympäristön, eläinten ja kehittymättömimpien maiden riistoon. Kritiikin kohteena minulla on myöskin taideinstituutiot.

Opinnäytetyössäni määrittelen käsitteen arvokas ja kerron sen suhteesta suomalaisen yhteiskuntaan. Kerron myös, millaiset arvostukset ja ihanteet taidemaailmassa vaikuttavat sekä yleisiä arvostuksia haastavasta taiteesta. Opinnäytetöökset julkaistaan tekemässäni virtuaalisessa taidegalleriassa omilla kotisivuillani. Näyttelyn voi katsoa joko selaimessa tai virtuaalitodellisuudessa ilmaiseksi ja käytetty kieli on englanti. Opinnäytetyössäni kysyn, miten voin kuvata käänneistä arvomaailmaa ja miten vastakkaiset arvot näkyvät kuvataideteoksissani. Kerron myös, mitä tunteita ja ajatuksia uusi näkökulma herättää minussa taiteilijana luomisprosessin aikana.

2 TUTKIMUSMETODIT JA TAUSTA

Valitsin tämän aiheen, koska olen pohtinut arvojen merkitystä ihmisen elämään jo vuosia. Aiheen valinta oli minulle hyvin selkeä. Mielenkiintoni herää aina, kun aihe on tarpeeksi haastava. Vahvistusta aiheen valinnalle synnytti lukemani hyvän aiheen kriteerit (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 71–72). Kirjassa mainitut kaikki yhdeksän hyvän aiheen kriteeriä täyttyivät, josta päällimmäiseksi nousivat aiheen sopiminen kuvataidealalle ja sen yhteiskunnallinen merkitys.

Opinnäytetyöni tein laadullisella tutkimusotteella huomioiden, mitä omassa sisäisessä maailmassani tapahtuu koko opinnäyteprosessin aikana (Seppä 2012, 26). Anttila (2005, 100–101) mainitsee, että taiteilija voi valita työskentelytavan, joka tutkii taiteellista työskentelyä ja analysoi luovia prosesseja. Käytin tätä menetelmää opinnäytetyössäni. Vaikka tutkimusotteeni oli subjektiivinen ja opinnäytetyössä näkyvät asiat, joita arvostan, oli tärkeää huomioida, että omat arvostukseni ja ihanteeni peilaavat suurelta osin oman kulttuurini yleistä arvomaailmaa. Kaikki kuvat, joihin sisältyvät tulkittavat viestit, ovat sidoksissa aikaan ja kulttuuriin (Anttila 2005, 368). Olen siis taiteilijana aikakauteni tuotos.

Tutkiessani arvoja, ihanteita ja arvostuksia huomasin, että tämän tyyppiselle tutkimustyölle on yhteiskunnassa tilausta. Tiedeblogikirjoituksessa ilmastonmuutoksesta mainitaan ainoaksi keinoksi pelastumiselle tilanteen laaja ymmärtäminen, josta seuraisi syvästi arvoihin perustuva muutos (Toiviainen 2019). Lähdekirjallisuudesta filosofi ja tietokirjailijan Kari Turusen vuonna 2018 ilmestynyt teos *Arvojen kirja* nousi tärkeimmäksi opinnäytetyön lähteeksi. Teos selitti arvojen, ihanteiden ja arvostuksien käsitteet sekä tarjosi samalla uuden näkökulman ihmiselämään, minkä vinkkelistä opinnäytetyöni tein. Koska arvot vaikuttavat kaikkialla ja kaiken aikaa, niistä tietoiseksi tuleminen oli mullistava oppitunti.

Opinnäytetyöni toiminnallisena osuutena ovat lopputyöteokset tekemässäni 3D-galleriassani, joka on nähtävissä kotisivuillani. Prosessoin neljän teokseni muotoa formalistisella analyysillä ja sisältöä semiotiikan keinoin. Vertaan teoksiani myös muiden taiteilijoiden vastaavanlaisiin töihin, joista myös tein muoto- ja sisältöanalyysit.

3 ARVOJEN AVAAMINEN JA MÄÄRITTELY

Filosofi ja tietokirjailija Kari Turunen paljastaa ihmisen todellisuuden arvostuksien kyllästyttämäksi. Joitain asioita pidetään arvokkaampina kuin toisia. Lähiyhteisö ja elämäntapa määrittelevät, mitä arvostetaan ja mitä ei. Riisuttuna arvostus on mielihyvän tunnetta. nämä miellyttävät tuntemukset liittyvät usein tarpeisiin, joita on esimerkiksi nälkä ja jano. (Turunen 2018, 9,11–12, 221.)

Arvokas koostuu neljästä luokasta, joita ovat varsinaiset arvot, ihanteet, arvostukset ja arvokkaat kokemukset (Turunen 2018, 17). Varsinaisia arvoja ovat kauneus, totuus ja hyvyys (Purjo 2014, 40). Varsinaiset arvot ovat ajattelunomaisia. Ihanteissa on enemmän tahdonomaisuutta kuten vaatimusta. Arvostukset ovat tunteenomaisia, ja arvokkaiden kokemuksien pohjalla on havainto. (Turunen 2018, 140.) Arvojen maailma on todellisuuden sellainen osa, joka on ihmisten kannalta kaikkein tärkein. Sieltä voi löytää kaikkein korkeimmat päämäärät kasvulle ja kehitykselle. (Purjo 2014, 39.)

Arvot näyttäytyvät ainoastaan arvonkantajan kautta, joka on konkreettinen asia tai esine. Esimerkiksi kauneutta voi kokea taideteoksen tai maiseman kautta. Arvoelämykset koetaan sekä tunteina että intuitioina. Ne ovat myös universaaleja eli joka puolella maapalloa päteviä. Voi olla, että ihmiselämän tarkoituksen voi löytää varsinaisiin arvoihin suuntautumalla. Hän mainitsee, että arvokkaan pitää olla yleistä hyvää eli hyvää myös muille. Jos jokin asia on hyvää yhdelle ja samalla pahaa tai huonoa toiselle, asia ei ole enää arvokasta. (Purjo 2014, 47, 64, 78.)

Yksilö ei useinkaan ole moraalisesti parempi kuin ympäristönsä. Sosiaaliset paineet vaikuttavat henkilöön hänen omien tarpeidensa takia. Ihminen pyrkii saavuttamaan esimerkiksi itsearvostusta, jota hän janoaa kipeästi, yhteiskunnan ja muiden kautta. (Turunen 2018, 182–184.)

Kuvio 1. Arvojen, ihanteiden ja arvostuksien hierarkia. (Turunen 2018, 56, 88)

Yllä oleva kuvio 1 erittelee varsinaiset arvot, ihanteet ja arvostukset. Muuttumattomat universaalit arvot ovat totuus, hyvyys sekä kauneus. Kolmion alaosassa olevia arvostuksia on ilmeisesti rajaton määrä ja niitä syntyy lisää (Turunen 2018, 89). Anttila (2005, 83) mainitsee, että paljon kiistellään tutkimuksen sitoutumisesta arvopäämääriin, ja esittää kysymyksen, miten tämä tapahtuu. Hänen mielestään tutkimustieto voi olla arvosidonnaista tai arvovapaata, mikä on riippuvaista tutkimuksen lähestymistavasta. Edellä mainitusta voi päätellä sen, että arvoista tiedetään hyvin vähän.

Arvovapaata tutkimusta ei ole olemassakaan. Ylipäänsä tutkittavan aiheen valinta pitää olla jollain tapaa arvokasta, jotta tutkimusta aletaan tehdä. Useimmiten tutkimustyöt toteuttavat tai ainakin pyrkivät toteuttamaan totuuden arvoa. (Kantola ym. 2012, 76)

3.1 Varsinaiset arvot

Varsinaisia arvoja eli totuutta, hyvyttä ja kauneutta voidaan pitää ihmisen ja kulttuurin ytimenä (Turunen 2018, 121). Tämä on toivoa herättävä ajatus ylipäänsä

ihmisyydestä. Elämä tarvitsee varsinaisia arvoja arvoperustaksi, jotta tapahtuisi positiivista kehitystä (Turunen 2018, 53). Kun henkilö sisäistää eritoten varsinaisia arvoja ja joitakin ihanteita, hän saa mahdollisuuden vapauteen. Silloin hänellä on kyky ja mahdollisuus arvioida niitä arvostuksia, joita hän on omaksunut. Arvojen sisäistäminen mahdollistaa ihmisen myös arvioimaan sekä omaa että yhteiskunnan tilaa. (Turunen 2018, 233.)

Taidekasvatuksen professori Inkeri Savan mielestä taiteellinen tutkimus pyrkii tieteen ohella ihmisen syvempään ymmärrykseen maailmasta (Anttila 2005, 11). Taiteellisen tutkimuksen tehtävä voi siis olla tieteen tavoin totuuden etsiminen. Sen lähestymistapa on vain eri. Anttilan (2005, 4) mukaan erilaiset maailmankatsomukset eli ismit ovat vahvasti vaikuttaneet niin tieteelliseen tutkimukseen kuin taiteelliseen työhön. Ismeillä on ollut vaikutusta siihen suhtautumiseen, millä tavoin totuutta etsitään. Anttila (2005, 7) mainitsee myös, että totena pitämämme faktat voivat olla vain keksittyjä normeja tai aatemaailmoiniin kuuluvia juuttumia.

Kauneus on mielihyvää, joka koetaan kuulemisen ja näkemisen kautta. Jos jokin ei aiheuta mielihyvää, se on esteettisesti arvoton. Kauneus riippuu henkilökohtaisesti mieltymyksistä. Se on makuasia. Ihmisten mieltymykset käyvät usein yhteen. Niitä voi myös ohjailta ja manipuloida. (Haapala 1990.) Kaikki pyrkivät hyvään. Jopa raaimmat rikolliset tai hallitsijat haluavat nähdä toiminnassaan ja itsessään jotain hyvää. Kulttuurin yksi kantavimmista voimista on hyvään pyrkiminen, vaikka se voi tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. (Turunen 2018, 45.)

3.2 Ihanteet

Ihanteet elävät kulttuurissa eräänlaisina asetuksina, josta ne omaksutaan omiksi ihanteiksi (Turunen 2018, 60). Ihanteet voivat usein olla vaatimuksia tai normeja eli sosiaalisia paineita, joita kuuluu noudattaa. Voi olla, että joitakin ihanteita noudatetaan vai sosiaalisen hyväksymisen takia. Pelko ja häpeä kontrolloivat tekoja, ja ihmiset herkästi huomioivat sosiaalisen todellisuuden kuvitellut vaatimukset. (Turunen 2018, 62.)

Ihminen ei ole pystynyt vaikuttamaan omaan ihonväriinsä tai ulkonäköönsä eikä myöskään syntymäpaikkaansa, vanhempinsa tai mihin kulttuuriin hän syntyy

(Turunen 2018, 67). Primitiivisissä yhteiskunnissa ihanteet ja ihmisoikeudet voivat olla kehittymättömiä ja yksilö alistuu vallitseviin normeihin, koska hän ei tiedä paremmasta. Kehittyneissä yhteiskunnissa, joissa yksilöillä on käytössään monipuolisia ihanteita ja oikeuksia, he joko hyväksyvät tai hylkäävät yhteiskunnalliset rakenteet arvioimalla niitä itsenäisesti esimerkiksi oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Yhteiskunta on tasapainoinen, kun enemmistö hyväksyy suurelta osin vallitsevat olosuhteet. (Turunen 2018, 70.)

Ihanteet ovat monesti ehto sille, että yksilö hyväksytään osaksi ryhmää. Yhteiskunnan kontrolli on tosiasia, ja yhteisön paine on aina olemassa. (Turunen 2018, 73.) Moraali kuuluu osaksi hyvän arvoa. Todellisuutta, tekoja ja ajatuksia arvioidaan moraaliselta kannalta. Esimerkiksi ihmisen taidot ja saavutukset, elämäntapa, ulkonäkö, ihmissuhde sekä yhteisön muoto voidaan kokea ihanteeksi. (Turunen 2018, 80.)

Ihanteet ovat varsinaisia arvoja konkreettisempia ja arkisempia. Ne ovat persoonien ja ihmisryhmien ominaisuuksia. (Turunen 2018, 59.) Niitä on valtava määrä esimerkiksi rehellisyys, vastuullisuus, vapaus, tasa-arvo ja rakkaus (Turunen 2018, 55). Ihanteet sijoittuvat varsinaisten arvojen ja pelkkien arvotuksien välille. Ne myös usein sisältävät toisia ihanteita. Ihanne voi olla toisen ihanteen määre, osa toista ihannetta tai välineellinen suhteessa toiseen ihanteeseen. (Turunen 2018, 57.)

3.3 Arvostukset

Arvostuksia muokkaavat muun muassa perinteet, yleinen mielipide, mainonta ja yhdenmukaisuuden paine. Yksittäisten ihmisten arvostukset vastaavat useimmiten yleisiä arvostuksia. (Turunen 2018, 96.) Oman arvontunne vaikuttaa olevan riippuvainen muiden arvostuksesta. Helpoin keino itsearvostuksen takaamiseksi on tavoitella vallitsevan kulttuurin arvostamia asioita. (Turunen 2018, 97.) Monesti arvostukset muodostuvat yhteisöissä ja yksilön mielessä hierarkkiseksi, jotka ovat enemmän tai vähemmän järkeenkäyviä (Turunen 2018, 108). Korkeakulttuuri on yleisesti arvostettua, ja näin ollen se on myös itsearvostuksen lähde, vaikkei sitä ymmärtäisi tai kokisi edes arvokkaaksi (Turunen 2018, 119).

Arvostuksia ovat esimerkiksi tavarat, omaisuus, asemat, kyvyt, taidot, ulkonäkö, asunnot, terveys, elämä, raha, luonto, huomio, valta, taide, taide-esineet, kuuluisuus ja tietoisuus (Turunen 2018, 88). Arvostuksia on vielä enemmän kuin ihanteita. Ne muuttuvat, koska elämäntapa ja siihen kuuluvat välineet ja instituutiot muuttuvat. Joillain arvostuksilla on välineellistä arvoa, eli niiden avulla saavutetaan jotain toista arvokasta. Hyvänä esimerkkinä tästä on raha. (Turunen 2018, 89.)

Todellisuutta arvioidaan koko ajan arvostuksien näkökulmasta. Tämä tapahtuu automaattisesti, kun kohdataan muita ihmisiä, tapahtumia, ilmiöitä tai esineitä. (Turunen 2018, 89.) Arviointia tehdään tiettyjen kriteereiden pohjalta, joita voivat olla arvot, ihanteet ja arvostukset. Arvostukset liikuttavat ihan fyysisestikin ihmisiä ja koko ihmiskuntaa. Eniten liikettä on sen ympärillä, mitä arvostetaan. Epäarvostus on myös arvostus, vaikkakin se on asteikon toisessa päässä suhteessa positiiviseen arvostukseen. (Turunen 2018, 90.)

Arvostuksilla on selvä kohde, joka on joko konkreettinen tai abstraktinen (Turunen 2018, 91). Suurella osa ihanteista ei ole niin selviä kohteita. Ihanteiden ja arvostuksien välinen raja on usein siinä, millaisella asenteella niihin suhtaudutaan. (Turunen 2018, 92.) Tarvitsemme hyväksyntää joltain suunnalta, koska haluamme luoda itsestämme hyvän kuvan. Hyväksynnän voi kuvitella saavuttavansa helpoimmin noudattamalla vallitsevaa arvomaailmaa. Henkilöllä on tarve nähdä itsensä tärkeänä, ja hänen arvonsa puntari on yleensä sosiaalinen järjestelmä eli asema yhteiskunnassa. Asioita tavoitellaan monesti vain yksilön omanarvon kuvitteellisen lisäämisen takia. (Turunen 2018, 94.)

4 ARVOJEN MAAILMA JA YHTEISKUNTA

Kulttuuri luo ja ylläpitää arvostuksia, jotka vaikuttavat yhteisöissä ja ihmisen sisäisessä maailmassa hierarkkisina järjestelminä (Turunen 2018, 16). Omia arvostuksia ei ehkä voi tuoda esiin, mikäli ne eroavat valtavirran arvostuksista. Tätä voi kutsua henkiseksi väkivallaksi, ja se vaikuttaa joka päivä yhteisöissä ja yhteiskunnissa. (Turunen 2018, 17.) Kaikissa teoissa näkyy tahto, joka puolestaan tulee etupäässä yhteiskunnasta (Turunen 2018, 159). Ajattelua, tunteita, tahtoa ja tekoja rajoittavat omat sisäiset ja sosiaaliset asiat, joita on vaikeaa tai mahdotonta ylittää (Turunen 2018, 165). Henkilö tai ihmisryhmä säätelevät ja arvioivat käyttäytymistä moraalisten ajatusten joukolla (Turunen 2018, 192).

Kulttuurit ja yhteiskunnat kestävät ainoastaan, kun niiden ihanteet toteuttavat varsinaisia arvoja (Purjo 2014, 44–45). Yhteiskunnat ovat täynnä käyttäytymismuotoja ja sääntöjä. Vaatimukset ovat sosiaalisia faktoja ja sisäistettyjä normeja. Vaatimukset ovat sosiaalisia valtoja, joita voidaan soveltaa tiukasti esimerkiksi pukeutumiseen liittyen. Tiukkojen käyttäytymissääntöjen yhteiskunnissa tuomiin ankarasti ja usein konkreettisesti. Sääntöjen yhteydessä vedotaan usein joihinkin ihanteisiin, arvostuksiin tai arvoihin. (Turunen 2018, 172.)

Yksilön tarpeet ja toiveet kohdistuvat luonnollisesti vallitsevaan yhteiskuntaan ja siihen, mitä hän tietää olevan olemassa. Toiminnan tarkoitukset liittyvät yhteiskunnan rakenteisiin ja niiden tarkoituksiin, vaikka yksilö voi luoda myös yksilöllisiä tavoitteita. Elämän päämääriin vaikuttaa ratkaisevasti elämäntapa vakiintuneiden käytänteiden ja totunnaisten toimintakuvioiden muodossa. Kaikissa yhteiskunnissa on omat arvostuksensa, joiden mukaan henkilö suuntautuu. Yksilön tahto on erittäin riippuvainen yhteiskunnan tahdosta, sen tehtävä- ja roolikoneistosta ja niihin liittyvistä arvostuksista. (Turunen 2018, 215.)

Niin kutsutuissa kehittymättömissä yhteiskunnissa on paljon tabuja. Esimerkiksi paikka, esine, eläin, ruoka, vaate, toinen sukupuoli, ruumiinosa ja sana voi olla saanut tabun statuksen. Tabu herättää usein pelkoa ja sen rikkominen kauhua tai raivoa. Niin sanotuissa kehittyneissä yhteiskunnissa tabut eivät ole niin ehdottomia. (Turunen 2018, 136.) Yhteiskunnissa ja johtavien tahojen keskuudessa

laiminlyödään arvokeskustelua. Arvot ovat kuitenkin niitä, joihin kaikkien päämäärien ja toimenpiteiden pitäisi perustua, jotta ihmiselämä ylipäättänsä jatkuisi. Tällä hetkellä yhden halujen tyydytyksen annetaan tapahtua toisen tarpeiden kustannuksella. (Turunen 2018, 67.)

Mikäli otetaan totena Purjon (2014, 44–45) väittämä siitä, että kulttuurit ja yhteiskunnat kestävät vain, jos niissä toteutuvat varsinaiset arvot, ei rikkaiden maiden elämäntapa, jonka hyvinvointi tapahtuu ympäristön ja köyhempien maiden riistolla, ole kestävä eikä edes arvokasta. Toisin sanoen se, miten elämme nyt, ei ole oikeasti arvokasta.

4.1 Ihanteita ja arvostuksia myötäilevä taide

Institutionaalisen taideteorian ideana on se, että taidemaailma tai -instituutio määrittelee, mitkä teokset ja teot ovat taidetta. Taidekriitikko Arthur Danto ehdottaa, että taiteeksi nimetyt esineet ja teot saavat taiteen aseman aina tiettyjen perinteiden ja käytäntöjen pohjalta, ei siksi että teos olisi muodoltaan tai ilmaisultaan tietynlainen. Taidemaailma voi myös kiistää teokselta taiteen arvon, mikäli teos ei vastaa sen ajankohtaisia toiveita ja tarpeita. Taidemaailmaan kuuluvat taiteilijoiden lisäksi taidemuseot, galleriat, teatterit, konserttitalit, taidealojen oppilaitokset, päivälehtikritiikki, asiantuntijat ja sijoittajat: toisin sanoen kaikki ne toimijat, jotka osallistuvat taiteen tuottamiseen, arvioimiseen ja esillepanoon. (Seppä 2012, 113–114.) Tästä näkökulmasta ajatellen taiteilijan kuuluisi tehdä toiveiden mukaisia tilaustöitä taidemaailmalle, josta palkkiona tarjotaan taiteen statusta. Nykyaikainen vastine vastaavanlaiselle ajattelutavalle olisi näkyvyyden saaminen esimerkiksi yrityksen some-kanavissa luovasta työstä.

1700-luvulta lähtien taidemaailmassa teoksille on annettu tai ei ole annettu taiteen statuksia. Vallan kahvassa ovat galleriat, museot, kuvataidekriitikki, myyntitoiminta, palkintojen myöntäminen, apurahajärjestelmä ja taidealan koulutus. Jos tekijä poikkeaa merkittävästi näiden instituutioiden määrittelemistä säännöistä – esimerkiksi kutsumalla itseään ammattitaiteilijaksi, vaikkei olisi koskaan saanut apurahaa, palkintoa, museonäyttelyä, kritiikkiä tai alan koulutusta – hänen teoksensa status (korkea)taiteena asetetaan nopeasti kyseenalaiseksi. (Seppä 2012, 117–118.)

Tarvitseeko teokset ylipäänsä korkeataiteen statuksen? Nämä ehdot asettavat suurimman osan taiteilijoista ahtaalle ja luo mielikuvan, että on vain yksi polku menestymiseen taiteilijana, alan toimijoiden kautta. Se myös luo ikävän kilpailuasetelman, sillä harva saa apurahaa, teoksensa museoon tai voittaa palkintoja. On myöskin todennäköisempää, että kokeneemmat taiteilijat, joilla on vahva henkilöbrändi, saavat nämä edut. Luonnollisesti tämä aiheuttaa kateutta. Sana taide on hyvin brändätty. Sillä on arvoa, josta voidaan kiittää muun muassa imitaatio-teoriaa, menneiden aikojen mestareita sekä taideinstituutioita, joiden toimeentulo on kiinni siitä, että taidetta arvostetaan. Taideinstituutiot asettavat taiteilijat epäitsenäiseen asemaan. Se antaa kuvan, että taiteilija menestyy vain heidän hyväksyntänsä kautta. Olen siinä mielessä onnellisessa asemassa, että minulla on kykyä tehdä itselleni virtuaaligalleria ja verkkokauppa. En siis ole taideinstituutioista tai taidealan muista toimijoista riippuvainen. En myöskään vie ainakaan tällä hetkellä seinätilaa museoista, koska minulla on oma virtuaaligalleria. Olen kuitenkin riippuvainen muun muassa internetistä, sähköstä, tietoteknisistä laitteista ja ohjelmista, jotka mahdollistavat toimintani.

Dickien mielestä mitä vain voidaan pitää taiteena. Teoksesta tekee taidetta vain se, että taidemaailman edustaja asettaa teoksen näytille taiteena, jolloin se tulee myös arvostelun kohteeksi. (Seppä 2012, 118.) Duchampin koetteli readymade-teoksillaan taideinstituution rajoja, sen lausumattomia sääntöjä ja arvostuksia ja inspiroi muita taiteilijoita tekemään samoin. (Seppä 2012, 120.) Institutionaalisen tulkintamallin vahvuus on taidekulttuurin huomioiminen. Se selittää myös instituution toimintatapoja ja sen sisäisiä valtamekanismeja. (Seppä 2012, 122.) Taide-teoreetikot kuten Wolff ja Bourdieu näkivät epäkohtia valtasuhteissa, jotka säätelevät taidekentän toimintaa. Bourdieu huomioi akateemisen asiantuntijatiedon valta-aseman taidealalla. Wolff kiinnittää huomiota sukupuolittuneisuuteen taidehistoriallisissa ja taideteoreettisissa toimintatavoissa. (Seppä 2012, 123.)

Kotiseutuhenkeä ja kansallisuusaatetta on aiemmin arvostettu kyseenalaistamatta taidekasvatuksessa. Ne ovat saattaneet toimia inspiraationa, mutta sidottuina konservatiivisiin arvostuksiin ne ovat estäneet luovan kehityksen. Tästä hyvänä esimerkkinä on Kalevala, jota mikään aikakausi taidekasvatuksessa ei ole ohittanut. Uskonto on koettu olevan läheisessä yhteydessä isänmaanrakkauteen.

30-luvun taidekasvatuksessa korostettiin luovuuden jumalallista alkuperää. Urheilu, etenkin miesten ruumiinkulttuuri, nähtiin sopivana aihepiirinä taiteessa, joka tarjoaa ihmisen kuvaamisen opettamisen lisäksi ideaalikehon. (Haapala 1990.)

Edellisessä kappaleessa esitetyt arvostukset, kuten isänmaallisuus, uskonto ja miehen kehon kuvaaminen toiminnallisuuden kautta, ovat menettäneet tehoaan 2010-luvulla, jonka keskeinen ihanne on suvaitsevaisuus. (Turunen 2018, 66.) Mikäli nykypäivänä haluaisi tehdä ihanteita ja arvostuksia myötäilevää taidetta, kannattaisi niissä esiintyä suvaitsevaisuutta.

Taiteilijat Komar ja Melamid loivat 1990-luvun alussa taideprojektin *The Most Wanted Paintings* (Dia Art Foundation 2019), joka toi esille imitaatioteorian vahvan aseman maailmanlaajuisesti. Verkkokyselyllä taiteilijat kokosivat eri maista tietoa siitä, millaisesta kuvataiteesta ihmiset pitivät eniten ja mistä vähiten. Taiteilijat myös tekivät eniten ja vähiten halutut maalaukset maakohtaisesti. Lähes kaikissa mukana olleissa maissa pidetyin teos oli esittävä maalaus kauniista luonnosta.

Ihannetaulut sisälsivät monissa maissa puita, vettä sekä kyseisen maan merkittävän koti- tai villieläimen. Se sisälsi myös paikallisia uudisraivaajia sekä miehi- sen johtohahmon, kuten presidentin tai Jeesuksen. Taideprojektista voidaan päätellä, että 1800- ja 1900-lukujen vaihteen taiteen kansallistamisprojekti on vaikuttanut vahvasti ja kansainvälisesti siihen, millainen taide on hyvää ja millainen huonoa. Suurimmassa osassa osallistuneista maista abstraktit teokset olivat vähiten haluttuja. (Seppä 2012, 61.)

4.2 Ihanteita ja arvostuksia haastava taide

4.2.1 Teemu Mäki – My Way, Work In Progress

Kuvataiteilija Teemu Mäki kertoo omilla kotisivuillaan esseessään tappaneensa kissan vuonna 1988 videoteokseensa *My Way, Work In Progress*. Hänet tuomittiin 230 euron sakkoihin eläinräkkäyksestä. Valtion taidemuseo osti kyseisen videoteoksen vuonna 1994, mutta Elokuvatarkastamo kielsi teoksen julkisen esittämisen. Teos oli tällöin Kiasmassa vain tutkijoiden ulottuvilla. Mäki on esittänyt teosta

muissa Euroopan maissa ja Venäjällä. Esseessään Mäki kertoo videoteoksen olevan 1,5 tuntia pitkä, josta kuusi sekuntia sisältää kissan tappamista. Tappamisen jälkeen taiteilija masturboi ja ruiskutti spermaa kissan irtilyödyn pään päälle. Hän kertoi esseessään, ettei nauttinut kummastakaan näistä teoista. (Mäki 2005.)

Mäen videoteoksessa on videopätkiä dokumenteista, fiktioista, uutisista ja mainoksista. Taiteilija mainitsee videoteoksen pääteemaksi väkivallan. Hän näyttää kuvia sodista, sadomasokistisesta seksistä, nälänhädästä, häkkikanaloista, teurastamoista, ekologisista katastrofeista ja kaatopaikoista. (Mäki 2005.) Näille kaikille yhteistä on se, ettei niitä moni halua nähdä. Elokuvat, sarjat, pelit ja nettisivustot ovat täynnä seksiä ja väkivaltaa eri muodoissa, koska ne herättävät voimakkaimmin tunteita. Tästä voidaan päätellä, että yleisö haluaa näitä voimakkaita tunteita kokea. Emme useinkaan halua nähdä tappamista tai seksiä todellisuudessa, vaikka ne silti ovat todellisen elämän ilmiöitä. Tähän vaikuttaa vallitsevat ihanteet ja arvostukset, kuten tasa-arvo, asetetut lait ja opittu häveliäisyys. Mikäli näitä esteitä ei olisi, voin hyvin kuvitella itseni ja monen muun katselemassa gladiaattorien kaksinkamppailuja.

Mäki kuvaa teoksessaan myös hienovaraisempia rakenteellisia ja henkisiä väkivallan muotoja, joita hänen mielestään ovat poliittinen propaganda ja uskonnollinen aivopesu. Hän kuvaa myös mainoksia ja työläisiä, jotka tekevät riistotyötä, sekä syrjäytyneitä alkoholisteja. Mäki maalaa kuvan maailmasta, jossa väkivalta on piilossa ja siihen syyppäänä on tavalliset ihmiset. Hän kertoo kuluttamisen olevan syyppää ihmisten orjuuttamiseen ja tappamiseen. Maailmassa on paljon lapsia pakkotyössä, ja Suomenkin marketit ovat pullollaan heidän valmistamiaan epäreilun tai jopa tappavan maailmankaupan tuotteita. Rikoksemme on kuolemantuottamus. (Mäki 2005.)

Taiteilija osoittaa syyttävän sormen kuluttajaan, muttei mainitse esseessään missään kohtaa poliittisia tahoja, jotka mahdollistavat, ja suuryrityksiä, jotka toteuttavat tällaisen toiminnan. Suurin potentiaali muutokseen on kuluttajissa, joiden ostovoimasta kapitalismi on riippuvainen. Kuluttajat voivat jättää ne halvat tuotteet ostamatta ja painostaa markkinoita ja politiikkaa muuttumaan. Mäki mainitsi ole-

vansa arvorelativisti, jolle arvojärjestelmät ovat keksittyjä ja näkökulmasta riippuvaisia. Hänen mielestään arvoja ei voida asettaa objektiiviseen paremmuusjärjestykseen. (Mäki 2005.)

Tämä suhtautuminen on hieman ristiriidassa siihen, että videoteoksen kohutun lopun Mäki kertoi tehneensä vastoin tahtoaan. Videoteoksella on tärkeä sanoma. Sen viimeiset kuusi sekuntia on radikaalikeino saada tämä sanoma perille yleisölle. Varsinaisten arvojen olemassaolo, etupäässä kauneus ja hyvyys, teki taposta ja masturboinnista vaikean. Totuus oli Mäen tekoa ohjaava varsinainen arvo, rehellisyys ja vapaus ihanteiden siivittämänä.

4.2.2 Kalervo Palsa - Miehekkäät kuukautiset

Palsa teki teoksen nimeltä *Miehekkäät kuukautiset* akvarelleillä paperille vuonna 1973, ja sen koko on 42 x 29,5 cm (Kansallisgalleria 2017). Tulkitsin teosta formalistisella analyysillä, jossa tarkastellaan teoksen kokoa, sommitelmaa, muotoja, viivaa, valoa, värimaailmaa ja tekstuureja (Zucker ja Harris 2017). Esittäviä kohtia teoksessa on noin 2/3 osaa kuvapinnasta ja taustaa kolmasosa. Vaaleanpunainen tausta erottuu selkeästi esittävästä kohteesta värillä ja kohteen punertavan oranssilla ääriviivalla. Teoksessa on keskisommitelma, ja esittävä kohde on kuvattuna kuvapinnan yläosassa, ja alareunaan on jätetty runsaasti taustaa. Lähimpänä katsojaa on kolmiosta ja kahdesta pallosta koostuva oranssi muoto, joka sisältää kauttaaltaan myös harmaita kaarevia viivoja sekä jokusen pisteen. Hieman tämän elementin takana on kaksi beigen väristä ellipsimuotoa, jotka ovat noin 45 asteen kulmassa kuvapinnalla. Ellipsien ääriviivoilla on myös kaarevia viivoja, jotka nousevat taustaan.

Ellipsit yhdistyvät toisiinsa ylhäällä keskellä, ja niiden välissä on pieni kolmiomainen piste. Tämän pisteen alapuolella on neljä punaista viivamaista muotoa. Viides punainen viiva on nähtävissä vasemmanpuoleisen ellipsin alaosassa myötäillen sen ääriviivaa. Ellipsien takana on kolmas vaakasuuntaan sijoitettu ellipsi, jossa on voimakas punertava oranssin ja beigen kontrasti. Takalalla on myöskin ruskea lieriömäinen muoto, jonka päässä on murretun punainen ellipsiä muistuttava muoto. Tässä kohdassa ja varsinkin sen murretun punaisessa päässä on teoksen paksuin ääriviiva. Kahdessa toisiinsa osuvissa

ellipseissä on nähtävissä vaaleanpunainen tähdenmuotoinen alue. Palsan teoksen valonlähde on oikealla puolella. Voimakkain valokohta on oikeanpuoleisessa ellipsissä. Myöskin esittävän kohteen alapuolella vasemmalla olevassa taustassa on vaaleita kohtia, jotka ovat suunnilleen yhtä kirkkaita kuin valoisimmat alueet esittävässä kohteessa.

Miehekkäät kuukautiset kuvaa miehen takapuolta ja anuksesta valuvaa verta. Huomionarvoista on välilihan puuttuminen miehen anatomiasta, jonka johdosta voi kuvitella miehen kivuliaasti ulostavan kivespusseja tai niiden penetroivan miestä. Palsa esittää mieskehon hyvin erilaisessa valossa suhteessa siihen, mitä se on esitetty kuvataiteessa antiikin ajoista saakka, voimakkaana ja toiminnallisena. Palsa kuvaa miehen passiivisena objektina paljastaen mieskehon ehkä herkimmän kohdan eli pyllynreiän, ja esittää sen verta vuotavana, haavoitettuna. Teos haastaa vallitsevaa arvomaailmaa, koska se kuvaa miestä erilaisessa femi-nisoivassa valossa.

Henkilökohtaisella tasolla assosioin vaaleanpunaisen taustan feminiinisyyteen. Värit ovat värejä, ja me itse liitämme niille kulttuurimme kautta eri merkityksiä. Minulle ja muille on hoettu monissa yhteyksissä, että pinkki on tyttöjen väri. Järjellä ajatellen väri on vain väri, mutta silti liitän väreihin opittuja merkityksiä kiitos kulttuurini. Teoksesta tulee mieleen lääkärin vastaanotto. Veren syynä voi olla esimerkiksi peräpukamat tai henkilön harjoittama anaalinen onanointi. Mikään ei viittaa siihen, että jokin toinen henkilö olisi vuodon aiheuttanut. Toinen vaihtoehto on, että henkilöllä todellakin on kuukautiset. Suhtautumistapani olisi hyvin erilainen, mikäli teos kuvaisi veristä vaginää. Ne ja kaikki niihin viittaava esimerkiksi siteet ja tamponit pidetään visusti piilossa. Kuukautisiin suhtaudutaan häpeillen.

Teoksessa on paljon samaa kuin öljyvärитеoksessani *Pilluusio* (kuva 4). Samankaltaisuutta on sommitelmassa ja aihemaailmoissa. Molemmat kuvaavat intiimi-alueita. Palsan teoksen hahmo makaa vatsallaan, ja omassa työssäni hahmo on selällään. Palsa kuvaa kehon realistisemmin kuin mitä minä tein. Minä yhdistin vaginan ja liekin alun perin siksi, koska huomasin niiden muodoissa samankaltaisuutta. Pilluusio on myöskin siloteltu ja romantisoitu kuva vaginasta. Eivät ne oikeasti siltä näytä. Ehkä sievistelyllä haen katsojalta hyväksyntää teokselle ja sitä kautta myös itselleni.

4.2.3 Andrew Kong Knight - Trump Spewing Bullsh*t

Tulkitsin Andrew Kong Knightin vuonna 2016 luomaa installaatiota *Trump Spewing Bullsh*t* (Kong Knight 2019) formalistisen analyysin (ks. Zucker ja Harris 2017) ja kuvasemiotiikan keinoin (ks. Anttila 2005, 230). Teos koostuu kahdesta osasta, jotka ovat molemmat maalauksen ja veistoksen yhdistelmiä. Teoksen täsmällisiä mittoja ei kerrota, mutta päätellen kuvasta, jossa taiteilija seisoo teoksen vieressä (Kong Knight 2019), sen pystysuuntaisen osan koko on 50 x 30 cm ja vaakasuuntaisen osan koko 20 x 54 cm. Pystysuuntaisessa osassa on henkilö ja tausta. Henkilöhahmo vie noin puolet kuvapinta-alasta. Hänet on sijoitettu lähes keskellä kuvapintaa kuitenkin lähemmäs oikeaa reunaa. Osan yläosa on puoliympyrän muotoinen, joka muuttuu hahmon hiusrajan kohdalla nelikulmioksi.

Vaakasuuntainen osa koostuu luonnon elementtejä kuvaavasta taustasta, jonka keskelle ja jälleen lähemmäs oikeaa reunaa on lisätty kolmiulotteinen rakennelma. Rakennelma rajaa sisällensä veistoksen, jonka muoto on kolmio pyöristetyillä kärjillä. Vaakasuuntaisessa osassa taustaa on noin kolmasosa kuvapinnasta. Se on maalattu kaksiulotteiselle pinnalle ja kuvaa kivistä maata ja vettä. Loput 2/3 sisältävät veistoksellisia elementtejä, jotka kuvaavat pinnasta koroavaa muuria sekä ulostekasaa. Veistososat eivät kosketa toisiaan, vaan niiden välissä on maalattua kivikkoa.

Teoksessa käytetään keskisommitelmaa – tosin elementit eivät ole täysin keskellä kuvapintaa vaan lähempänä oikeaa reunaa. Henkilön oikea käsi on nostettu ylös, ja se ulottuu lähes teoksen vasempaan ylälaitaan lävistäen puoliympyrän muotoisen kehyksen. Hahmon alaruumis on rajattu pois teoksesta. Hahmo on nelikulmion muotoinen. Hänen päänsä on muodoltaan ellipsi, ja muoto toistuu hänen avonaisessa suussaan. Kohotetun käden muoto on yhdistelmä nelikulmiota ja ellipsiä. Ellipsi on myös henkilön suusta valuvan ulosteen pääasiallinen muoto.

Henkilön pään yläpuolella on teoksen selkein valon lähde. Valosäteet kulkeutuvat viivamaisina muotoina ylhäältä keskeltä alas reunoihin. Teoksen vasemmalla puolella säteet eivät ulotu kehyksiin ja oikealla puolella puolestaan ne kaikki osuvat kehyksiin saakka. Pienempiä säteitä on havaittavissa teoksen yläosassa,

jotka suuntautuvat viivoina teoksen yläosaan. Myöskin säteitä kulkeutuu keskeltä suoraa vasemmalle ja oikealle. Kun tutkitaan säteiden ja taustan kontrastia, valosta muodostuu x-kirjaimen muoto hahmon yläpuolelle.

Teoksen etualalla on vesi ja kivinen maa, muuri ja ulostekasa. Etualaan kuuluu myös hahmojen kasvot, jotka nousevat veistoksena kuvapinnasta, sekä hänen suustaan tulevat kolmiulotteiset ulostekokkareet. Taka-alaan kuuluvat henkilö, oranssinruskea kehys sekä kellertävän harmaa tausta. Teoksessa kolmiulotteisuuden tilan illuusio näkyy etupäässä pystysuuntaisen osan alareunassa, johon on maalattu veistetyn muurin jatkeeksi lisää muuria, jonka sisällä henkilö seisoo. Alareunaan on maalattu myös aallokkoa vaakasuuntaisen osan aaltojen jatkeeksi. Tilan tuntua hahmon ja taustan väliin on luotu lisäämällä henkilöön taustaan verrattuna enemmän kontrastia, yksityiskohtia ja lämpimiä sävyjä, joita näkyy eritoten ihossa. Henkilö rajautuu taustasta valoisella ääriviivalla, mikä tuo syvyyden tunnetta teokseen. Oranssinruskea kehys on hieman henkilöä lähempänä valoa, sillä oikeanpuoleinen käsi nousee kehyksen päälle.

Teoksessa on nähtävissä viivaa varsinkin hahmon vaatetuksessa. Pystysuuntaiset viivat ovat kehyksissä molemmin puolin sekä kravatin vasemmalla puolella. Voimakas viiva on myös ylös nostetun käden oikealla puolella. Jos viivaa jatkaisi, se kulkisi pään vasemmalta puolelta takin alaosan keskimmäiseen laskokseen. Myöskin maalatussa muurissa on viivoja tuomaan muurille muodon. Teoksen päävärit ovat vastaväripari sininen ja oranssi. Sinistä on havaittavissa henkilön vaatetuksessa kauluspaidassa ja takissa. Myöskin vaatetuksen varjoalueet ovat sinisävyisiä. Vesi on turkoosin ja vihreän väristä. Oranssia esiintyy suhteessa vähemmän kuin sinistä väriä. Sitä on ihossa varsinkin kasvoissa ja kehyksissä. Muita käytettyjä värejä ovat punainen solmiossa ja hihassa, keltainen hiuksissa ja valossa sekä ruskea ulosteessa ja kehyksissä. Harmaata esiintyy kivissä ja muurissa sekä eri sävyisiä harmaita taustassa.

Teoksessa kuvataan USA:n nykyistä presidenttiä Donald Trumpia. Taiteilija Andrew Kong Knight teki teoksen vastustaakseen räikeää ennakkoluuloisuutta, rasismia, seksismiä ja valheita, joita nykyinen Amerikan presidentti Donald Trump levittää. (Abc11 2016.) Kyseinen teos ei haasta yleisiä ihanteita ja arvostuksia, vaan niiden kautta arvostelee presidentti Trumpin toimintaa.

Kohotettu oikea käsi viittaa natsitervehdykseen. Trumpia ulostekasoineen ympäröivä muuri viittaa USA:n ja Meksikon rajalle rakennettavaan muuriin. Teoksessa muuri on koko Pohjois-Amerikan valtion muotoinen, eli muuri ulottuu myös muun muassa Kanadan rajalle. Muurin sisälle oleva ulostekasa on tullut Trumpin suusta, koska hänen suustaan valuu ulostetta paidalle ja teoksen nimi myös viittaa siihen. Trump pitelee rahatukkuja toisessa kädessään, eli hän on varakas.

Henkilökohtaiselta tasolta teosta tarkastellessa muurista tulee mieleen ulossulkeminen, joka on yksi eriarvoisuutta tuottava mekanismi. Ulossulkeminen on ihmisten jakamista sisä- ja ulkopuolisiin (Therborn 2014, 52). Ulossulkemisesta ja muurista mieleen tulee myös rikkaiden suljetut yhteisöt, joita ovat suljetut kaupungit kuten Alphaville São Paulossa ja Nordelta Buenos Airesissa. Ne ovat aidattuja asuinalueita, jonne köyhät eivät pääse. Näitä suljettuja yhteisöjä on Koillis-Aasiaa sekä Länsi- ja Keski-Eurooppaa lukuun ottamatta kaikkialla. (Therborn 2014, 24.)

Teoksen jumalallinen valo ja oranssinruskeat kehykset voi assosoida muun muassa romantiikan ajan taiteeseen. Ehkä ne kuvastavat sitä, että Trumpilla on kannattajia, jotka hänen puheitaan uskovat. Koko teoksen muoto muistuttaa hautaa, jossa pystysuuntainen osa puoliympyröineen on hautakivi ja vaakasuuntainen osa hautapaikka.

5 LOPPUTYÖTEOKSET

Lopputyöteokseni ovat nykytaidetta (ks. Kiasma 2019), sillä ne ovat aikalaistaidetta, yhdistän eri tekniikoita kuten digitaalista maalaamista ja valokuvaa samassa teoksessa sekä otan kantaa yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Ne ovat myös digitaalista taidetta ja verkkotaidetta (ks. Brøgger 2000), joka koetaan online-tilassa 3D-galleriassa. Pohdin arvottamista valitessani tekniikan, jolla oli tarkoitus tehdä opinnäyteteokset. Ensimmäinen idea oli maalata öljyvärillä kankaalle, ja idea olisi ollut toteuttamiskelpoinen, koska olen maalannut öljyväreillä jo vuosia. Minun oli kuitenkin myönnettävä itselleni, että jokin öljyvärimaalaamisessa vastustaa. En halua sitä tehdä. Tuntui siltä, että se rajoittaa ja lukitsee minut.

Mikäli olisin valinnut öljyvärin tekniikakseni, syy olisi ollut arvostamisessa. Jostain syystä arvostan tekniikkana eniten öljyvärejä. Ehken ole tämän arvostukseni kanssa yksin. Minulla on muodostunut arvostushierarkia taiteen eri tekniikoista omaan päähäni, joka on peräisin ympäröivästä kulttuurista. Antiikin ajoilta peräisin oleva imitaatioteoria on vanhin ja laajasti hyväksytty kuvien tulkinta- ja arvottamismalli. Imitaatioteoria elää edelleen yleisissä käsityksissä ja mielipiteissä taiteesta esimerkiksi toistuvina toiveina teosten ymmärrettävyydestä ja kauneudesta. (Seppä 2012, 28.)

Taiteeseen ja taiteilijoihin liitetään edelleen romantisoituja käsityksiä ja koetaan taide jonkinlaisina jumalallisen nerouden ilmenemismuotoina (Haapala 1990). Imitaatioteoria ja menneiden aikojen mestarit ovat brändänneet taiteen ja taiteilijat. Taiteilijat eivät ole halunneet näitä käsityksiä muuttaa, koska ne ovat hyödyttäneet heitä taloudellisesti ja kohottaneet itsetuntoa. (Varto 2017, 82.) Tämän takia tarvitaan taiteilijoita, jotka kaupittelevat omaa ulostettaan kullan hinnalla. 50-luvulla käsitys taiteesta oli laajentunut siihen pisteeseen, että taiteilija Piero Manzoniin purkitettu uloste nähtiin taideteoksena. Aikaisemmin tällaisia teoksia ei olisi pystynyt laittamaan julkisesti esille tai niitä ei olisi ainakaan kutsuttu taiteeksi. (Seppä 2012, 110.) Vaikuttaisi siltä, että muutosta taiteessa tapahtuu kahdella tavalla. Ensimmäinen tapa on se, että yhteiskunnan vallitsevissa ihanteissa ja arvostuksissa tapahtuu muutoksia, jonka taiteilija huomaa ja tekee näkyväksi. Tällöin teokselle on yhteiskunnallista tilausta. Toinen tapa on ihanteita ja arvostuksia haastava taide, joka on lähtöisin taiteilijasta itsestään.

Kuvia on hierarkisoitu 1800-luvulta lähtien, ja taide on nostettu muiden kuvien yläpuolelle. Moni taideteoreetikko vähättelee avoimesti ei-taiteellista kuvakulttuuria. Tämä on ongelmallista muun muassa sen takia, että nykytaide on usein epäpuhdasta tai sekoittunutta. (Seppä 2012, 13.) Jos olisin valinnut öljyvärit, pyrkimyksenäni olisi ollut vallitsevan arvomaailman (jonka kuvittelen olevan) myötäileminen. Tällöin olisin voinut kuvitella muiden arvostavan enemmän taidettani, joka puolestaan olisi kohottanut omanarvontunnettani.

Järjellä ajatellen tiedän, että öljyväri on vain yksi tekniikka muiden joukossa. Tällaisen arvostuksen tiedostaminen antaa enemmän valinnan varaa. Digitaalinen maalaaminen tuntui oikealta tekniikkavalinnalta. Olen siis nyt asettanut arvokkaammaksi asiaksi omien tuntemuksieni kuuntelemisen, joka on yhteydessä totuuden arvoon. Digitaalinen kuva antaa myös teokselle enemmän kasvuvaraa, koska voin yhdistää digitaaliseen maalaukseen esimerkiksi valokuvaa, sekatekniikkaa ja vektorigrafiikkaa. Se on myös paljon nopeampaa ja helpompaa minulle. On myös loogista, että digitaalisessa taidegalleriassa on digitaalista taidetta, puhumattakaan öljyvärien ja eri liuottimien terveysvaikutuksista ja sotkusta (Taide-työsuojelu 2019).

5.1 Poor You

Poor You oli ensimmäinen opinnäytetyöteos (Kuva 1). Teoksessa halusin asettaa rikkaat julkisuudessa olevat ihmiset vastakkaiseen tilanteeseen, jossa he ovat kerjäämässä tai kodittomina kadulla. Käytin referenssinä kuvia rikkaista ihmisistä sekä kerjäläisistä ja asunnottomista. Ensimmäinen valintani kerjäläiseksi oli Leijonan luolan Kevin O'Leary, joka on brändännyt itseään ohjelmassa häikäilemättömänä kapitalistina. Hänen nettovarallisuutensa oli vuonna 2019 400 miljoonaa dollaria (Wallin 2019). Käytin referenssinä kahta kuvaa kerjäläisestä istumassa kadulla lotus-asennossa (Young 2018; 20 Schemes 2019) sekä O'Learysta otettua kuvaa (Mail Online 2018). Leijonan luola tuo ohjelmana konkreettisesti esille sen, miten rikkaat rikastuvat. Koko ohjelman formaatti täytyy asettaa kyseenalaiseksi, koska voiton tavoittelu noudattaa samaa vanhaa kaavaa, jossa rikkaimmat hyötyvät viemällä osan yrittäjien tuotosta. Monessa tapauksessa tuotanto siirretään maihin, joissa ei piitata ympäristön suojelusta ja työntekijöille maksetaan liian vähän palkkaa. Tästä voidaan syyttää leijonien lisäksi myös yrittäjiä,

koska he myös mahdollistavat tällaisen toiminnan. Silti pidän Kevinistä, ja tämä on se syy, miksi hän päätyi taiteeseeni.

Kuva 1. Poor You, Tiina Rahm, digitaalinen maalaus, 18 x 27 cm, 2019

Toinen valintani oli Bill Gates, joka kuuluu maailman rikkaimpiin ihmisiin. Hänen nettovarallisuutensa oli vuonna 2019 89,6 biljoonaa dollaria (Net Worth Bro 2019). Tiedän Bill Gatesista hyvin vähän, ja silti selatessani kuvia hänestä huomasin pitäväni myös hänestä. Taideteokseeni siis päätyi julkisuuden henkilöitä, joista pidän. Tämä tarkoittaa sitä, että jollain tasolla arvostan heitä. Mallina Billin kuvaamiseen käytin kuvaa hänestä (Tech Wd 2017) sekä kerjäävästä miehestä (FotoSearch 2019).

Kolmas valintani kerjäläiseksi oli vuoden 2019 rikkain mies, verkkokauppa Amazonin perustaja Jeff Bezos. Hänen nettovarallisuutensa oli vuonna 2019 170 biljoonaa dollaria, mikä tekee Bezosista maailman rikkaimman miehen (Western 2019). Jeffin maalaamiseen käytin referenssinä kahta kuvaa; ensimmäisestä kuvasta (Cook 2017) maalasin kasvot ja toisesta (World News 2018) vaatetuksen. Lisäsin Billin taakse rakennuksen, jonka ikkunat muistuttavat Microsoftin logoa.

Jeffille lisäsin ostoskärryt, jossa on kaikenlaista tavaraa. Nämä viittaavat Amazoniin, jonka joissain logoissa on ostoskärry. Referenssikuvana roskakoriin ja ostoskärryihin käytin kuvaa kodittomasta miehestä (Rosenberg 2012).

Teosta tehdessä jouduin prosessoimaan jonkinasteista valtaa, jota kuvalla voi olla. Tunsin aluksi vahingoniloa, erityisesti Keviniä ja Billiä kuvatessa, joka muuttui kuitenkin äkkiä sääliksi. Sama tunne herää kohdatessani kerjäläisiä kadulla, ja nyt se kohdistui rikkaisiin henkilöihin. Se on fakta, että kerjäläiset ja kodittomat ovat kaikkein huonoimmassa asemassa yhteiskunnissa. Kun varakkaat ihmiset muutetaan huono-osaisiksi, heidän persoona osittain häviää ja he muuttuvat vain ihmisiksi, jotka kerjäävät kadulla.

Jätin teokseen paljon pelkistettyjä elementtejä taustaan, ja esimerkiksi ostoskärryt on kuvattu vain ääriivoin. Henkilöhahmoja työstin enemmän, erityisesti kasvoja, koska henkilöiden tunnistettavuus oli teoksessa olennaista. Tein taustan käyttäen referenssinä kahta katukuvaa (Douglas High Street 2019; Schemes 2019). Lisäsin Microsoftin logoon siihen kuuluvat värit, jotka laittoivat koko teoksen värimaailman uusiksi. Halusin logoissa olevan punaisen, vihreän, sinisen ja keltaisen näkyvän jossain muodossa ympäri teosta. Tehdessäni taustalle rakennuksia halusin niiden olevan kauppoja, ja sillä sain enemmän värejä ja valoa (niin mainosvaloista kuin ikkunoiden heijastuksista) teokseen. Myöskin O'Leary, Gates ja Bezos ovat kauppiaita, jotka myyvät jotain. Tehdessäni kauppojen ikkunoita perspektiivissä keksin jatkaa kauppojen tekemistä pakopisteeseen asti.

Lisäsin teokseen valkoisin ääriivoin naisen ja lapsen kävelemään kadulle. Käytin referenssikuvana Pinterest kuvaa (Pinterest 2019). Kävelevät ihmiset ovat samalla värillä piirretty kuin ostoskärry, joka myös on toteutettu vain ääriivilla. Tällä valinnalla halusin kuvata ihmisen persoonatonta ostovoimaa. Äidin ja lapsen pukeutumisesta voi päätellä heidän olevan länsimaalaisia eli saman kulttuuritaustan edustajia kuin teoksen keski-ikäiset miehet. Itseasiassa kuka tahansa miehistä voisi olla lapsen isä. Äidin ja lapsen, noiden positiivisesti arvolatautuneiden henkilöiden, lisääminen teokseen oli tietoinen valinta, jolla halusin tuoda esiin ehkä erilaisia vallan ilmentymiä. Vaikka äidit ja lapset ovat keski-ikäisiin miehiin verrattuna heikompia, he ovat arvonkantajia, jonka johdosta heihin suhtaudutaan

hyvin eri tavalla, yleensä ystävällisesti ja suojelevaisesti, kuin muihin ihmisryhmiin.

Yhteistä Poor You-teoksessa ja Andrew Kong Knightin teoksessa Trump Speaking Bullsh*t on rikkaiden ihmisten asettaminen epäedulliseen valoon. Kong Knight kritisoi Trumpia suoraan ja minä epäsuorasti monia rikkaita ihmisiä. Käänteispsykologia usein tuntuu olevan tehokkaampi tapa vaikuttaa ihmisten asenteisiin ja sitä kautta käyttäytymiseen. Pyrkimykseni on herättää katsojassa säälin tunnetta rikkaita ihmisiä kohtaan. Toivon katsojan myös ärsyyntyvän kokemastaan säälin tunteesta. Kong Knight on suivaantunut Trumpin harjoittamasta politiikasta eikä varsinaisesti hänen rikkauksiaan, jotka suurelta osin mahdollistaa hänen toiminnan. Ne rikkaudet kuitenkin näkyvät teoksessa, hän pitelee setelitukkuja kädessään.

5.2 Sukupuutto

Sukupuutto-teoksen tekeminen alkoi referenssikuvien hakemisella netistä. Ensimmäinen näkemäni kuva giljotiinista (Pumper 2016) sopi mielestäni hyvin teokseen. Artikkelin, jonka yhteydessä kuvareferenssi oli, kertoi Ranskan aikeista mestauttaa ISIS-terroristit giljotiinilla. Toin omaan giljotiiniini tumman vihreän varjovärin. Assosioin tämän vihreän myös lahonneeseen sammaleen peittämään puuhun. Mietin sanontaa historia toistaa itseään ja mietin, mestauttaisiko Ranska terroristit vanhoilla giljotiineillaan. Uutena ideana tuli mieleen myös teoksen giljotiinin muuttaminen sammaleen peittämäksi museoesineeksi, joka olisi silti vielä toimiva mestausväline.

Hain kuvia myös tiikeristä (Tunturisusi 2019), pandasta (Wikipedia 2019), koirasta (Free Press Journal 2018) ja lapsesta. Sijoitin ne giljotiiniin mainitsemasani järjestyksessä, jossa uhanalaisen tiikerin pää oli ensimmäisenä pölkylä ja lapsen viimeisenä. Taustalle laitoin yksinkertaisen liukuvärin, jossa ylhäällä oli punainen, keskellä oranssi ja alhaalla vihreä. Piirsin giljotiinin harmaaksi ja toin taustasta myös värejä siihen. Mallikuvasta piirretty giljotiini näytti perspektiivisesti väärältä, joten korjasin piirrosta lisäämällä Photoshopin viiva-työkalulla viivoja pakopisteeseen sekä sen avulla piirsin giljotiinin oikeaan perspektiiviin. Suunnittelin kuvaavani ylimpänä olevan tiikerin viitteellisesti tai jättäväni sen luonnosmaiseksi.

Tiikerin alla olevan pandan kuvaisin tarkemmin ja alimpana olevan lapsen kaikkein tarkimmin sekä katsoen kohti katsojaa. Toinen ideani oli läpinäkyvyyden lisääminen ylimpänä oleviin uhanalaisiin eläimiin. Näillä teknisillä ratkaisuilla pyrin kuvaamaan sukupuuttoa hienovaraisemmin. Nämä keinot kyllä riittäisivät kertomaan teoksen sanoman, että lajeja tulee häviämään. Ne eivät kuitenkaan kerro riittävän painavasti sitä, että ihmisen pää on myös pölkylä. Taustan tekeminen on jälleen ongelma. Mahdollisesti lisäisin jonnekin ylös auringon ja sumua.

Teos kaipasi enemmän tunnetta ja dramaattisuutta, sillä keskeneräisessä vaiheessa se näytti liian rauhalliselta. Halusin eläinten ja ihmislapsen tietävän kohtalostaan. Nyt teos näyttää siltä, että eläimet laittavat päänsä vähäksi aikaa reikään ja lähtevät sen jälkeen kirmaamaan niitylle. Teemu Mäki (2005) kertoi esseessään, että eläimet kuten lehmät, porsaat ja lampaat jossain vaiheessa kauhistuvat teurastamolla. Veren haju ja muiden eläinten huudot aiheuttavat kuolemanpelkopaniikin. Eläimet siis tiedostavat tulevansa kuolemaan. Paniikkihäiriöisenä kuolemanpelkopaniikki on minulle tuttu tunne, oma helvettini, joten minun on helppo samaistua teurastettaviin eläimiin. Tämän tunteen halusin tuoda myös teokseen. Piilotin teoksen olennot ja tein giljotiiniin reiät. Suunnittelin hyödyntäväni jossain kohdissa rei'istä tulevaa valoa, jottei giljotiini menisi liian tummaksi. Reiät ovat samanmuotoisia kuin laskeva aurinko. Reiät ovat erikokoisia ja suhteessa eläimen kokoon: isommille eläimille isommat reiät. Halusin ettei reiästä pysty vetämään päätä pois.

Teoksen koko on 60 x 45 cm. Giljotiini vie leveyssuunnassa hieman päälle puolet pinta-alasta sekä pystysuunnassa melkein koko pinta-alan. Giljotiini on sijoitettu keskelle, mutta kuitenkin selkeästi vasemmalle. Giljotiinissa on nähtävissä suunnikkaan muoto, sekä leikkurissa on kolmio. Kaikissa päissä on havaittavissa ympyrämuoto, joka toistuu myös auringon muodossa. Teoksessa alhaalla vasemmalla on ihmisen vasen käsi, jossa myös näkyy pyöreitä muotoja, kuten ympyrä keskisormen päässä. Alhaalta vasemmalta kulkee viiva eli giljotiinin naru teoksen yläosaan. Naru on suurimmaksi osaksi suora viiva, ja lisäksi sen toisessa päässä on lyhyempi pystysuora viiva, joka on sijoitettu leveyssuunnassa lähes keskikohtaan teosta.

Horisonttiviiva sijaitsee 1/3 kuvapinnan alareunasta. Se on selkeästi havaittavissa auringosta. Kuvan etualalla ovat ihmiskäsi, naru, olennot ja giljotiini. Taka-alalla ovat maa, taivas ja aurinko. Pystysuuntaisia elementtejä ovat kaksi puupölkkyä sekä keskellä oleva narun pätkä giljotiinissa. Vaakasuuntaisia elementtejä ovat eritoten lautat, joiden rei'istä näkyvät päät. Vaakasuuntaisia muotoja ovat myös giljotiinin leikkurin yläosan palkki sekä kyseisen palkin yläpuolella oleva lauta. Perspektiivi aikaansaa palkin ja laudan esittämisen tietystä kulmassa. Giljotiinissa on paljon viivoja, jotka ohjautuvat pakopisteeseen. Pakopiste sijaitsee kaukana auringon oikealla puolella. Etualalla olevassa kädessä ja lapsen kasvoissa on paljon yksityiskohtia, jotka tuovat kohdat eteen. Aurinko puolestaan on kaukaisin elementti kuvassa ja siksi piirretty viitteellisesti.

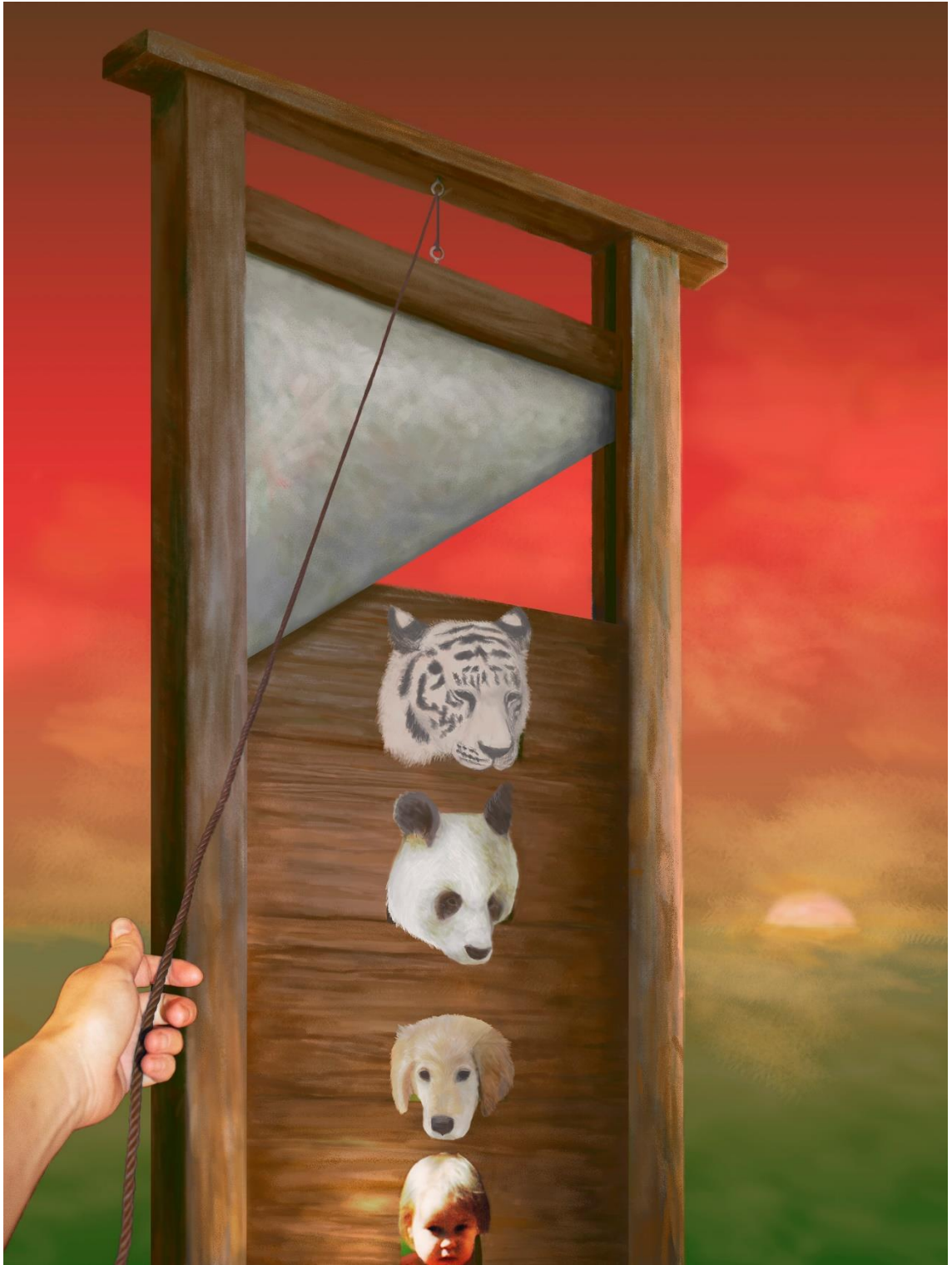
Teoksessa on voimakkaasti esillä vastavärit punainen ja vihreä. Puolet taustan pinta-alasta, joka kuvaa taivasta, on punaisen eri sävyjä. Noin neljäsosa taustasta sisältää oransseja ja kellertäviä värejä, jotka on sijoitettu horisontin yläpuolelle taivaaksi. Vihreitä sävyjä esiintyy hieman päälle neljäsosa, ja ne kulkevat horisontin alapuolella teoksen alareunaan asti kuvaten maata. Giljotiinin puiset osat on kuvattu ruskeansävyisinä. Ruskeaa esiintyy myös punaisen taivaan yläosassa. Taustan värejä kulkee myös giljotiiniin – varjoalueet ovat vihertävän sävyisiä, ja auringon valo heijastuu giljotiinin oikealle puolelle saman sävyisenä kellertävän oranssina. Samat taustan oranssit ja keltaiset esiintyvät myös kädessä. Giljotiinin leikkuri on väriltään suuremmaksi osaksi harmaa, ja tästä syystä se poikkeaa teoksen värimaailmasta. Värillisiä harmaita kuitenkin esiintyy hieman giljotiinin pystysuorissa puuosiossa sekä eläimissä.

Tiikerissä on etupäässä vain kahta väriä: tummanharmaata sekä vaaleanruskeaa. Pandassa esiintyy enemmän värejä tiikeriin verrattuna kuten vaalean ja tumman harmaata, oranssia ja vihreää. Koirassa esiintyy ruskean, keltaisen, oranssin, vihreän ja tummanharmaan eri sävyjä. Lapsessa ja reiässä, jonka läpi hänen päänsä on työnnetty, kiteytyy koko teoksen värimaailma. Lapsi tuo mukanaan myös lähes puhki palaneen valkoisen, joka on hänen kasvojen vasemmalla puolella.

Teoksessa on kaksi valon lähdettä (kolme jos lapsi lasketaan). Toinen valo tulee alhaalta vasemmalta ylös ja toinen on aurinko, joka valaisee sumun ylä- ja alapuolelta sekä heijastuu giljotiiniin. Teoksessa on runsaasti puutekstuuria. Muut tekstuurit ovat teräs, iho, kuitu narussa, eläinten karvat sekä lapsen hiukset. Minun on usein vaikea viimeistellä teokseni. Keskeneräiset työt ovat useimmiten yksityisiä ja valmiit teokset julkisia ja arvostelun kohteina. Tein viimeistelyvaiheeseen korjattavat kohdat nopeuttaakseni ja helpottaakseni prosessia.

Tein leikkuriin kaksi koukkua, joiden väliin laitoin narun. Tein ulkona ämpärillä ja siihen sidotulla narulla testin, koska halusin nähdä, missä asennossa naru on, kun ämpäri annetaan vapaasti pudota. Jostain sain idean kuvata kättäni pitämässä narua. Alkuperäisenä ideana oli kuvata käsi ja naru referenssiksi ja digitaalisesti maalata ne teokseen. Valokuvaversio kuitenkin sopi teokseen, joten päätin jättää sen sellaisenaan työhön. Onnistuin vangitsemaan valokuvaan juuri oikean hetken, kun päästetään irti narusta. Assosioin käden tarkoittamaan katsojan kättä. Pidän myöskin siitä, että teoksen eri olennot on esitetty eri tavalla: ihmistä lähestyttäessä hahmot muuttuvat todellisemmiksi. Tiikeri on vaiheessa oleva piirros: vähemmän tärkeä laji suhteessa muihin esitettyihin. Lapsen kasvot ovat lähellä muotokuvaa, ja käsi on valokuva, joka esittää täsmällisimmän kaksiulotteisen kuvan todellisuudesta.

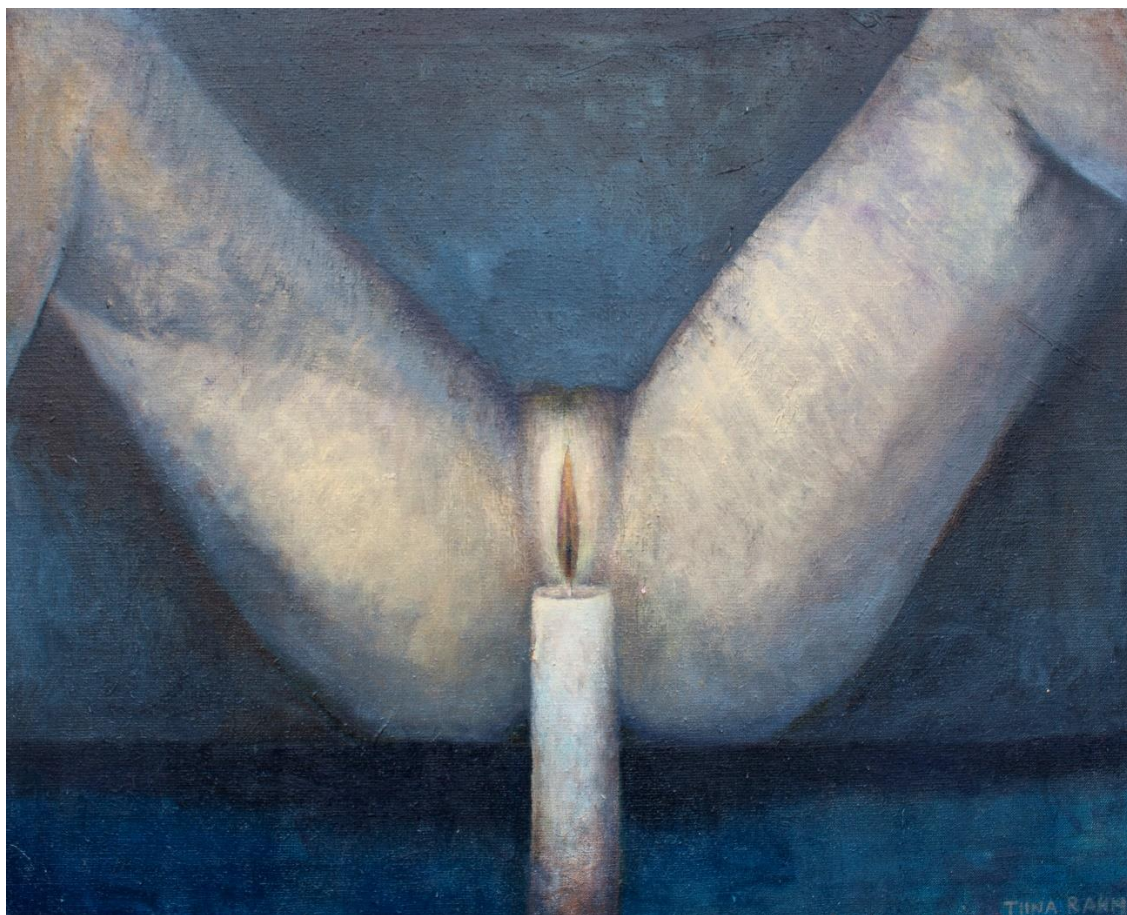
Valokuva myös toi giljotiinin lähelle, ja mietin, että kohta nuo päät ovat jalkojeni juuressa ja sitten minä niitä katson. Tässä on juuri sitä, mitä haluan käännettyillä arvoilla näyttää. Emme halua nähdä maailman tuhoutuvan ja lajien kuolevan sukupuuttoon. Valokuvatun käden inspiroimana sain idean kuvata lapsen myös valokuvana. Päädyin lisäämään oman skannatun taaperokuvani teokseen. Skannattu kuva oli käyttökelpoinen sellaisenaan, vaikka suurennettuna huomasin, ettei kuva ollut laadukas. Taaperon kasvoissa oli jo valmiina teoksen värimaailma eli punaista, oranssia ja keltaista. Voimakas valo osuu lapseen vasemmalta puolelta, jonka olisin joka tapauksessa luonut teokseen. Käytin valokuvasta vain lapsen päätä teoksessa ja maalasin vartalon. (Kuva 2.)

Kuva 2. Sukuputto, Tiina Rahm, sekatekniikka, 60 x 45 cm, 2019

5.3 Pilluusio

Päätin viimein julkaista tekemäni öljyvärimalauksen vuonna 2014. Teos on ollut esillä yhdessä yksityisnäyttelyssäni Helsingissä. *Pilluusio* (Kuva 3) on teoksistani se, josta olen saanut eniten palautetta. Eräs vanhempi nainen arveli kyseisen taulun tekijän olevan nuori.

Kuva 3. Pilluusio, Tiina Rahm, öljy kankaalle, 65 x 80 cm, 2014

Vaaditaan vapauden ja rohkeuden arvostuksien kehittyneisyyttä yhteiskunnassa, jotta tällaista taidetta taiteilija uskaltaa julkaista ja galleria laittaa seinälle. Sain puhelun yksityisnäyttelyni jälkeen, jossa teos oli esillä. Tämä mies arveli innostuneena teoksen olevan läpimurtoni, mutta kuvaili teosta sanalla seksistinen, mikä nosti niskakarvani pystyyn. Olen jättänyt julkaisematta teostani uudelleen näyttelyissä ja verkossa, koska olen miettinyt, pitääkö ihmiset sitä naisia halventavana

ja esineellistävänä. Pyrkimykseni on päinvastainen, ja haluan tällä teoksella vaimuttaa vaginan. Arvelin, että teos leimaisi minua liikaa taiteilijana.

Itselleni luomisvaiheessa teoksessa tärkeintä oli se, että se oli kaksoiskuva. Se kuvaa pimppiä ja kynttilää samanaikaisesti. Noina vuosina tein paljon kaksoiskuvia. Syy, miksi en ole teosta julkaissut esimerkiksi netissä, on häpeä. Tunnen edelleen häpeää katsellessani luomustani, ja sen takia sitä harvoin katselen. Uskon häpeän olevan kulttuurista opittu sosiaaliin tilanteisiin liittyvä tunne, jolla kontrolloidaan omaa käyttäytymistä. Pilluusio tavoittelee samaa kuin mitä Mäen kuvittelen tavoittelevan kissantappokohtauksellaan. Sen tarkoituksena on herättää kiinnostus myös muuhun taiteeseeni tai vielä täsmällisemmin sen sanomaan.

Mäki piti kissan tappamista ja sen päälle sperman ruiskuttamista itselle vastenmielisenä. Hän siis rikkoi omia arvojaan vastaan kyseisillä teoilla. Minä myös kohtaan arvostiriitaa Pilluusio-teoksen suhteen, mutta vasta kun teoksella on yleisö. Teoksen maalaaminen oli helppoa ja vapauttavaa. Häveliäisyyden ihanne, joka liitetään erityisesti naisiin, ja sen synnyttämä sisäinen häpeän tunne synnyttää riitaa vapauden ja rohkeuden ihanteiden kanssa.

Peitämme vaatetuksella intiimiksi kutsutut kehon osamme ja myös nykyaikana taiteilijat edelleen peittävät myös teoksiensa kuvaamiensa ihmisten intiimialueet. Kehon osamme ovat eriarvoisia. Jopa taiteilijoille tarkoitettussa piirustuskirjassa, jonka kannessa kerrotaan kirjan olevan täydellinen anatomian opas piirtäjälle (Opi piirtämään ihminen 2012) ei opeteta piirtämään intiimialueita. Kirja sisältää runsaasti piirroskuvia ihmisistä, joilla ei ole sukupuolielimiä. Kirjan tekijöille oli siis tärkeämpää olla häveliäitä kuin kuvata kehoa totuudenmukaisesti. Teokseni Pilluusio kyllä kuvaa naisen vaginan, mutta se hakee oikeutuksen tämän hävetyn kehon osan kuvaamiseen kaksoiskuvan muodossa. Se lainaa arvostuksensa liekin valolta.

5.4 Poikien leikit

Jääkiekkoteemaisen teoksen syntyyn minulla oli useita syitä. Väkipalalta, jota miesten jääkiekossa nähdään, ei kuulu mielestäni urheiluun ollenkaan. Miehet saavat suurimman osan huippu-urheilussa maksettavista korvauksista. Naisen euro on heikoin juuri jääkiekossa. Se on 0,3 senttiä eli 0,003 euroa. (Kössö 2017.)

Kolmas syy, joka on lähempänä teokseni teemaa, on homoseksuaalisuuden tabu jääkiekossa. Julkaistussa vihatuimpien suomalaisten listaan kuuluu mediapersoona Tuure Boelius. Hän teki kappaleen lätkäjätkä-Ville, jossa kerrotaan poikien välisestä ihastumisesta. Toinen pojista pelaa jääkiekkoa. Boelius sai kappaleestaan paljon vihapuhetta, jopa tappouhkauksia. Joidenkin mielestä musiikkivideo häpäisi Leijonien mainetta. (Myllymäki 2018.) Teos syntyi hieman ennen kuin entinen SM-liigan hyökkääjä Janne Puhakka tuli ulos kaapista. Puhakasta tuli ensimmäinen julkihomo jääkiekkopelaaja Suomessa (Lilja 2019).

Miesten jääkiekkoa arvostetaan Suomessa paljon. Eniten liikehdintää on sen ympärillä, mitä arvostetaan. Symbolit pukevut tärkeitä arvoja visuaaliseen muotoon kulttuurissa. Ne ovat melko pysyviä ja ominaisia juuri kyseiselle kulttuurille (Anttila 2005, 351). Jääkiekon maajoukkueen pelipaidoissa esiintyvä leijonasyntoli viittaa Suomen vaakunaan. Jääkiekkoasusteiden sininen ja valkoinen väri puolestaan viittaa Suomen lipun väreihin. Ruotsin maajoukkue on Ruotsin lipun tavoin sinikeltainen, ja pelipaidoissa esiintyy Ruotsin vaakunassakin ilmenevät kolme kruunua. Jääkiekko liitetään vahvasti suomalaisuuteen ja isänmaallisuuteen. Esimerkiksi energiayhtiön pääomistaja lahjoitti miljoona euroa vähävaraisten perheiden jääkiekkoharrastuksen tukemiseen. Motiivina hänellä oli isänmaallisuus. (Lempinen 2016.)

Teoksen alkuperäinen idea oli kahden leijonapelaajan suudelma jäällä, mutta päädyinkin suomalais- ja ruotsalaispelaajan suudelmaan, koska oli mielekkäämpää maalata vaatetuseltaan eri värisiä pelaajia ja se toi myös teokseen enemmän eloa värien kautta. Teokseni nostaa rakkauden korkeammaksi arvoksi. Se on tärkeämpää kuin jääkiekkopeli, yhdenvertaisuuspaine ja isänmaallisuus. Lisäsin teokseen pari muuta pelaajaa reagoimaan yllättyneesti suudelmaan. Halusin pelaajien olevan sarjakuvamaisia ja katselin hieman mallia Teräsmies-sarjakuvista, joissa sankarihahmoja kuvataan liioitellen lihasten kokoja. Taustaan lisäsin valokuvan opettajani Anitra Arkko-Saukkosen jääkiekkopöytäpelistä (Kuva 4). Pelillä ja sarjakuvilla halusin muistuttaa ihmisiä siitä, että jääkiekko on vain yksi laji muiden joukossa. Mikäli

Suomi menestyisi kansainvälisesti jossain muussa joukkuelajissa, uskon samalaista romantisoimista muodostuvan kyseisen lajin ympärille.

Kuva 4. Poikien leikit, 28 x 46 cm, Tiina Rahm, 2019

Kuvan etuala eli kaksi hahmoa vievät noin puolet kuvapinnasta, ja loput ovat taustaa. Kuvakoko on sattumalta lähellä kultaisen leikkauksen kokoa. Mikäli teoksen haluaisi siihen kokoon, teoksen kuuluisi olla 42 senttimetriä leveä. Eri elementit on sommiteltu keskelle, mutta kuitenkin lähemmäs vasenta reunaa. Kolmiulotteisen tilan tuntua on saatu vaalentamalla ja sumentamalla taaempana olevia kohtia. Etualan hahmoissa on enemmän terävyyttä, kontrastia ja värikylläisyyttä kuin muissa kohdissa kuvaa.

Muotokieli koostuu etupäässä ellipseistä ja viivoista. Ellipsejä esiintyy esimerkiksi hahmojen päissä ja maalin yläosassa, sekä maalin edessä jäällä on puolikas punakeltainen ellipsimuoto. Vaakasuuntaisia viivoja esiintyy jäällä punaisen ja harmaan värisinä. Lähes pystysuuntaisia viivoja on maalissa. Myöskin jääkiekkomailat ovat viivamaisia muotoja.

Teoksessa on käytetty päävärejä keltaista, sinistä ja punaista. Muita siinä esiintyviä värejä ovat murrettu valkoinen, musta, harmaa ja beige. Valolähde on

sijoitettu vasemmalle ylös, jonka voi päätellä muun muassa jäällä luistelevien hahmojen heittovarjoista. Työssä esiintyvät tekstuurit ovat kangas, josta kielii pelipaitojen laskokset. Vasemmanpuoleisen hahmon kypärästä heijastuu valo, josta voi päätellä kypärämateriaalin olevan muovia. Oikeassa ylänurkassa pinnalle heijastuvat mainokset kertovat myös pinnan olevan muovia tai jotain muuta valoa heijastavaa materiaalia.

6 POHDINTA

Arvot vaikuttavat ihmiselämässä kaikkeen ja koko ajan. Se mitä arvostetaan, määrittää lähipiiri ja elämäntapa. Arvot jaetaan neljään luokkaan, jotka ovat varsinaiset arvot (totuus, kauneus ja hyvyys), ihanteet, arvostukset ja arvokkaat kokemukset. Varsinaiset arvot ovat universaaleja ja muuttumattomia. Ne ovat ihmisen ja kulttuurin ydintä. Myönteisen kehitys pohjautuu varsinaisiin arvoihin. Kulttuurin yksi kantavimmista voimista on hyvään pyrkiminen, jota jokainen tekee.

Ihanteet ovat sosiaalisia paineita ja niitä noudattamatta hyväksytään joukkoon. Ihanteet ovat varsinaisia arvoja arkisempia ja niitä on valtavasti esimerkiksi rehellisyys ja kohteliaisuus. Henkilöiden arvostukset peilaavat usein yleisiä arvostuksia. Esimerkiksi perinteet, mainonta ja yleinen mielipide muokkaavat niitä. Arvostuksia on enemmän kuin ihanteita ja ne ovat alttiina muutoksille, sillä elämäntapa muuttuu. Arvostuksia on esimerkiksi tavarat, kyvyt ja ulkonäkö.

Ihminen tavoittelee piinaavan kipeästi itsearvostusta useimmiten yhteiskunnan ja muiden ihmisten kautta. Ihmisarvon puntari voi ajatella olevan hänen asemansa yhteiskunnassa. Oman arvontunteeseen vaikuttaa vahvasti muiden arvostus ja helpoin tapa saavuttaa itsearvostus on tavoitella yleisesti arvostettuja asioita. Yksilö arvioi automaattisesti todellisuutta, kun hän kohtaa muita ihmisiä, tapahtumia, ilmiöitä tai esineitä. Arvioinnin kriteerinä ovat arvot, ihanteet ja arvostukset. Eniten pörrätään arvostettujen asioiden ympärillä. Arvokkuus näyttäytyy aina arvonkantajan kautta, joka voi olla asia tai esine. Mikäli asia on yhdelle hyvää ja toiselle huonoa, se ei ole enää arvokasta. Tällä hetkellä on hyväksytyä, että hyväosaiset riistävät huonompiosaisia. Tällainen toiminta ei ole arvojen näkökulmasta kestävä. Arvostukset ovat kulttuurin luomia ja ylläpitämiä hierarkkisia järjestelmiä, jotka yksilöt ja yhteisöt sisäistävät. Varsinaiset arvot ovat yhteiskuntien kantavia voimia. Mikäli yhteiskunnat toteuttavat niitä, ne kestävät.

Institutionaalinen taideteoria pohjautuu ajatukselle, että taidemaailma määrää, mitä on taidetta. Kyseistä taideteoriaa noudattamatta taidemaailma voi myös viedä teokselta sen arvon, jos se ei vastaa ajankohtaisia toiveita tai tarpeita. Taidikasvatukseen on aiemmin kuulunut kotiseutuhenki ja kansallisuusaate, jotka

ovat osittain estäneet luovan kehityksen. Uskonto ja isänmaanrakkkaus ovat kulkeneet käsi kädessä. Luovuuden jumalallista alkuperää on korostettu 30-luvun taidekasvatuksessa. Urheilu ja ideaali miesvartalo oli sopiva aihe taiteelle.

Taidetta ja sen tekijöitä romantisoidaan edelleen. Syynä tähän on imitaatioteoria ja taiteen jumalallisen nerouden myytti. Imitaatioteoria on kuvien tulkinta- ja arvottamismalli, joka vaikuttaa edelleen yleisiin käsityksiin ja mielipiteisiin taiteesta. Moni on sitä mieltä, että taiteen kuuluisi olla ymmärrettävää ja kaunista. Käsitys taiteesta kuitenkin on muuttunut ja esimerkiksi 50-luvulla Piero Manzoniin purkittu uloste oli julkisesti esillä taideteoksena. Taide muuttuu kahdella tapaa. Taiteilija haistaa ihanteissa ja arvostuksissa tapahtumia muutoksia ja toteuttaa ne tai toimii itsenäisesti omasta sisäisestä maailmasta käsin haastaa niitä. 1800-luvulta asti kuvia on laitettu arvojärjestykseen ja taide on ollut arvostetuinta. Tämä on ongelmallista sen takia, koska nykytaide on epäpuhdasta tai sekoittunutta.

1800- ja 1900-lukujen vaihteen kansallistamisprojekti taiteessa on vaikuttanut siihen, millainen taide on ihmisten mielestä hyvää ja mikä ei. Taiteilijat Komar ja Melamid tekivät 90-luvulla The Most Wanted Paintings -taideprojektin. He selvittivät verkkokyselyllä, millainen kuvataide on ihmisten mieleen ja mikä ei. He myös maalasivat eniten ja vähiten halutut maalaukset maakohtaisesti. Yhtenäistä eniten halutuissa teoksissa oli kaunis luonto, joissa oli puita, vettä ja kyseiseen maahan liittyvä eläin. Tauluissa oli myöskin paikallisia uudisraivaajia ja miehinen johonhahmo. Abstraktit teokset olivat vähiten pidettyjä.

Taiteilija Teemu Mäki teki 1,5 tunnin mittaisen videoteoksen My Way, Work In Progress. Teoksessa on videopätkiä muun muassa sodista, nälänhädästä, teurastamoista, häkkikanaloista, kaatopaikoista. Siinä on myös mainoksia, riistotyötä tekeviä ja alkoholisteja. Mäen mielestä kuluttaminen on syynä ihmisten orjuuttamiseen ja tappamiseen sekä me kuluttajat olemme tähän osasyllisiä. Videoteoksen lopussa Mäki tappaa kissan kirveellä ja suihkuttaa siemennestettä irronneen pään päälle.

Kuvataiteilija Kalervo Palsan akvarelli Miehekkäät kuukautiset esittää miesvartalon erilaisessa valossa haastaen vallitsevaa arvomaailmaa, jossa miehet usein kuvataan vahvoina ja toiminnallisina. Palsa kuvaa miehen passiivisena objektina ja hänen anusaukkonsa verta vuotavana. Taiteilija Andrew Kong Knightin teki

Trump Spewing Bullsh*t nimisen installaation, joka kritisoi USA:n presidenttiä Donald Trumpia. Knightin halusi teoksen avulla ilmasta vastustuksensa Trumpin ennakkoluuloisuudelle, rasismille, seksismille ja valheille.

Tutkimuskysymykseni kuului, miten kuvaan käänteistä arvomaailmaa taiteen avulla. Tapoja kuvata arvoja, mitä löysin, oli omien arvojen kuvaaminen. Menetelmä on aika konservatiivinen, sillä muut todennäköisesti kannattavat kyseisiä arvoja. Kuitenkin tällä keinolla voidaan herättää omatuntomme ja näyttää, millaisia seuraamuksia valinnoillamme on. Tämä antaa mahdollisuuden ihmisten oikeasti tulla tietoisiksi omista arvoista, sillä hyvin tavanomaista on, että kannatetaan hienoja arvoja, mutta puheet ja teot eivät kohtaa.

Toinen keino käänteisten arvojen kuvaamiseen on todellakin kääntää ne ja muuttaa taiteen keinoin arvostetun arvottomaksi esimerkiksi rahan roskaksi ja toisinpäin. Tätä keinoa käytin opinnäyteteoksissani, ja pyrkimykseni oli herättää ajatuksia. Leikin sääntöjä voidaan muuttaa, vaikka olisi leikitty tietyllä tavalla läpi ihmiskunnan historian. Kolmas keino on Teemu Mäen kaltainen menetelmä, jossa toteutuu jotain itselle ja todennäköisesti muillekin vastenmielistä. En kuitenkaan halunnut tällaista keinoa käyttää ja samalla rikkoa itseäni vastaan, koska kohua ja kauhistelua tapahtuisi vastenmielisen teoksen ympärillä ja tutkimukseni arvoista jäisi toissijaiseksi.

Olisin halunnut opinnäytetyöni, eritoten teoksien, olevan kansainvälisempiä ja ajattomia, jotta ne koskettaisivat mahdollisimman monen kulttuuritaustan edustajia vielä tulevaisuudessakin. Inspiraation lähteenä lukemani lähdekirjallisuus oli kuitenkin etupäässä rajattu suomalaiseen yhteiskuntaan, ja jotkin teoksieni aiheet avautuvat omaani vastaaville eli suomalaisen kulttuuritaustan omaaville henkilöille. Oli myöskin vaikeaa keksiä teosaiheita, jotka olisivat ajattomia ja globaalisti yleispäteviä. Tärkeämpää minun on kuitenkin välittää viesti arvoista aikalaisilleni oman kulttuuritaustani kautta. Jatkotutkimusaiheeksi nousi yhteiskuntakriittinen taide ja konkreettinen vaikuttaminen taiteen avulla. On hyvinkin mahdollista, että teen jatkossakin yhteiskuntakriittisiä teoksia. Toivon kuitenkin, että lukija ja katsoja inspiroituu tutkimuksestani ja saattaa esimerkiksi löytää arvoista uutta suuntaa omalle työlleen alasta riippumatta.

LÄHTEET

20 Schemes 2018. street-chillout-1437456. Viitattu 2.8.2019 <https://20schemes.com/church-planting/what-scotland-and-west-atlanta-surprisingly-have-in-common/attachment/street-chillout-1437456/>.

Abc11 2016. Artist creates anti-Donald Trump painting with manure. Viitattu 6.9.2019 <https://abc11.com/politics/artist-creates-anti-donald-trump-painting-with-manure/1250074/>.

Anttila, P. Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta, 2005. Akatiimi Oy, Hamina.

Brøgger, A. 2000. Net art, web art, online art, net.art? Afsnit P. Viitattu 26.7.2019 <http://afsnitp.dk/onoff/texts.html>).

Cook, J. 2017. Trump attacks Amazon: 'Doing great damage to tax paying retailers'. UK News. Viitattu 19.06.2019 https://uk.news.yahoo.com/trump-attacks-amazon-apos-doing-103238070.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmZpLw&guce_referrer_sig=AQAAAL-xxVOaxEiKLhXt2KprYkRgjYV6881y63IUosYxsuFxu2aKhATG00B4K8gVhl-DoU3i14caOc04ecngYafMgR6x1hsh1G2spQ98mTQyg07WGzxf-ZUobFm47IC9BtNQFFFX_4tTa94N6kfGVBrBTSOqwbSCZ9ANQ1u5AY-PUqTa5w.

Dia Art Foundation 2019. Most Wanted and Least Wanted Paintings. Viitattu 13.9.2019 <http://awp.diaart.org/km/painting.html>.

Douglas High Street 2019. Strand Street Shopping High Douglas Isle Of. Key Word Basket. Viitattu 25.11.2019 <http://www.keywordbasket.com/ZG91Z2xhcycy-BoaWd0lHN0cmVldA/>.

FotoSearch 2019. An unemployed homeless beggar is hungry. Viitattu 19.06.2019 <https://www.fotosearch.com/CSP778/k7781775/>.

Free Press Journal 2018. Dog that survived US wildfire guarded home for weeks. Viitattu 2.7.2019 <https://www.freepressjournal.in/cmcm/dog-that-survived-us-wildfire-guarded-home-for-weeks>.

Haapala, A. 1990. Arvot, tiede, taide. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita, 2005. Helsinki: Tammi.

Kantola, J., Nousiainen, K. & Saari, M. 2012. Tasa-arvo toisin nähtynä. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Viitattu 24.1.2019 <https://luc.finna.fi/lapinamk/>, Ellibs.

Kansallisgalleria 2017. Palsa, Kalervo. Miehekkäät kuukautiset. Viitattu 13.9.2019. http://kokoelmat.fng.fi/app?lang=fi&si=http%3A%2F%2Fkansallisgalleria.fi%2FE42_Object_Identifier%2FN-1999-679.

Kiasma 2019. Nykytaiteen sanasto. Viitattu 4.11.2019 <https://kiasma.fi/kokoelmat/nykytaiteen-sanasto/>.

Kong Knight, A. 2019. Social Commentary - Fine Art Painting. Flickr. Viitattu 10.9.2019 <https://www.flickr.com/photos/andrewkong-knight/sets/72157659675306776/>.

Kössö, T. 2017. Suomalaisen naisen euro on kolme senttiä – Yle selvitti, kuinka valtaisa palkkaero huippu-urheilussa yhä ammottaa. Yle. Viitattu 9.10.2019 <https://yle.fi/urheilu/3-9967439>.

Lempinen, M. 2016. Suomalaismiljonääriä jalo teko: lahjoittaa jättisumman vähävaraisten lasten urheiluun. Ilta Sanomat. Viitattu 9.10.2019 <https://www.is.fi/jaakiekk/art-2000001157530.html>.

Lilja, E. 2019. Hyökkääjä ja homo. Helsingin Sanomat. Viitattu 22.11.2019 <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000006285712.html>.

Mail Online 2018. How YOU can get ahead at work: Multi-millionaire Shark Tank star shares top tips for ensuring success in any job, from earning promotions to scoring hefty pay rises. Viitattu 19.06.2019 <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-5631015/Shark-Tanks-Kevin-OLeary-reveals-want-work-including-big-raise.html>.

Myllymäki, I. 2018. Teemu Selänne puolustaa Leijonien häpäisystä syytettyä Tuure Boeliusta, 17: "Me tuetaan sua". Voice.fi. Viitattu 9.10.2019 <https://voice.fi/viihde/a-162402>.

Mäki, T. 2005. Kissa. Viitattu 18.06.2019 <http://teemumaki.com/essays-kissa.html>.

Net Worth Bro 2019. Bill Gates Net Worth. Viitattu 18.06.2019 <https://networth-bro.com/bill-gates-net-worth/>.

Opi piirtämään ihminen. 2012. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.

Pinterest 2019. People walking Photoshop. Viitattu 12.8.2019 <https://www.pinterest.se/pin/405183297705582963/>.

Pumper, R. 2016. France Announces It Will Use Guillotine on Terrorists. The Mideast Beast 21.3.2016. Viitattu 3.7.2019 <https://www.themideastbeast.com/france-announces-it-will-use-guillotine-on-terrorists/>.

Purjo, T. 2014. Arvot ovat ihmisen toiminnan perusta. Tampere: Tampere University Press. Viitattu 18.1.2019 https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100703/Purjo_Arvot.pdf?sequence=1.

Rosenberg, Y. 2012. You Need a \$150,000 Income To Lead A Good Life in America. Business Insider. Viitattu 19.06.2019 <https://www.businessinsider.com/the-basic-annual-income-every-american-would-need-is-150000-2012-3?r=US&IR=T>.

Seppä, A. 2012. Kuvien tulkinta. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja. Viitattu 4.4.2019 <https://luc.finna.fi/lapinamk/>, Ellibs.

Taidetyösuojelu 2019. Taidemaalauksen työskentely. Viitattu 18.06.2019 <http://taidetyosuojelu.net/tyoskentely/taidemaalauksen-tyoskentely/>.

Tech Wd 2017. Viitattu 18.06.2019 <https://www.tech-wd.com/wd/2017/03/21/%D9%85%D9%86-%D8%AC%D8%AF%D9%8A%D8%AF-%D8%A8%D9%8A%D9%84-%D8%AC%D9%8A%D8%AA%D8%B3-%D9%8A%D8%B3%D8%AA%D8%AD%D9%88%D8%B0-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D9%84%D9%82%D8%A8-%D8%A3%D8%BA%D9%86%D9%89-%D8%B1%D8%AC/>.

Therborn, G. 2014. Eriarvoisuus tappaa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. E-kirja. Viitattu 24.1.2019 <https://luc.finna.fi/lapinamk/>, Ellibs.

Turunen, K. 2018. Arvojen kirja. Norderstedt: Books on Demand.

Tunturisusi 2019. Tiikeri. Viitattu 2.7.2019 <https://www.tunturisusi.com/kisat/kuva390.jpg>.

Varto, J. 2017 Taiteellinen tutkimus: Mitä se on? Kuka sitä tekee? Miksi? Aalto Art Books. Viitattu 26.7.2019 <https://www.ellibs.com/fi/book/9789526076706/taiteellinen-tutkimus-mita-se-on-kuka-sita-tekee-miksi>.

Wallin, E. 2019. Kevin O'Leary Net Worth. Wealthy Gorilla. Viitattu 18.06.2019 <https://wealthygorilla.com/kevin-oleary-net-worth/>.

Western, D. 2019. Jeff Bezos Net Worth. Wealthy Gorilla. Viitattu 19.06.2019 <https://wealthygorilla.com/jeff-bezos-net-worth/>.

Wikipedia 2019. Dev panda. Viitattu 2.7.2019 https://tr.wikipedia.org/wiki/Dev_panda.

World News 2018. Amazon founder Jeff Bezos to Start Two Billion Dollar Charitable Fund. Jersey Evening Post. Viitattu 30.7.2019 <https://jerseyeveningpost.com/news/world-news/2018/09/13/amazon-founder-jeff-bezos-to-start-two-billion-dollar-charitable-fund/>.

Young, G. 2018. Plan to introduce new powers to tackle beggars and anti-social behaviour in city centre. Birmingham Live 15.10.2018. Viitattu 19.6.2019 <https://www.birminghammail.co.uk/news/midlands-news/plan-introduce-new-powers-tackle-15281522>.

Zucker, S. & Harris, B. 2017. How to do visual (formal) analysis in art history. Youtube. Viitattu 1.7.2019 <https://www.youtube.com/watch?v=sM2MOyonDsY>.